

Стопанска академия „Димитър А. Ценов“

**СТРАТЕГИЯ
ЗА РАЗВИТИЕ НА ПН 3.8. ИКОНОМИКА
В СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А.
ЦЕНОВ“**

Свищов, август 2018 г.

СЪДЪРЖАНИЕ

	стр.
СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ	4
СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ	5
СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ	6
УВОД	7
РАЗДЕЛ ПЪРВИ. СТРАТЕГИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА ВЪНШНАТА СРЕДАТА И ВЪТРЕШНИТЕ ПАРАМЕТРИ НА ПН 3.8. ИКОНОМИКА В СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“	9
I. Анализ на външната среда	9
1. Анализ на нормативната среда, в която функционира СА „Д. А. Ценов“	9
2. Анализ на социална среда, в която функционира СА „Д. А. Ценов“	10
3. Анализ на икономическата среда, в която функционира СА „Д. А. Ценов“	12
4. Анализ на демографската среда, в която функционира СА „Д. А. Ценов“	13
5. Анализ на регионалната среда, в която функционира СА „Д. А. Ценов“	14
6. Анализ на конкурентната среда, в която функционира СА „Д. А. Ценов“	15
II. Анализ на вътрешните параметри на ПН 3.8. Икономика в СА „Д. А. Ценов“	17
1. Анализ на образователната дейност на СА „Д. А. Ценов“ в ПН 3.8. Икономика	17
2. Анализ на научната дейност на СА „Д. А. Ценов“ в ПН 3.8. Икономика	30
3. Анализ на кадровото осигуряване на дейността на СА „Д. А. Ценов“ в ПН 3.8. Икономика	34
4. Анализ на финансовото и материалното осигуряване на дейността на СА „Д. А. Ценов“	39
5. Анализ на партньорските взаимоотношения на Стопанската академия	42
6. Анализ на пазарната позиция на СА „Д. А. Ценов“ в ПН 3.8. Икономика	43
РАЗДЕЛ ВТОРИ. SWOT АНАЛИЗ НА ПН 3.8. ИКОНОМИКА В СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“	44
РАЗДЕЛ ТРЕТИ. ЦЕЛИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ПН 3.8. ИКОНОМИКА В СА „Д. А. ЦЕНОВ“	54
I. Приоритети за развитие на ПН 3.8. Икономика в Стопанската академия	54
II. Стратегически и оперативни цели за развитие на ПН 3.8. Икономика в Стопанската академия	54
III. Механизъм за изпълнение, актуализиране, мониторинг и контрол на Стратегията	59
1. Изпълнение	59

2. Отчитане	59
3. Актуализация	60
4. Мониторинг	60
5. Контрол	60
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	61

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

ПН	Професионално направление
ОКС	Образователно-квалификационна степен
ОНС	Образователна и научна степен
БВП	Брутен вътрешен продукт
УНСС	Университет за национално и световно стопанство
ВТУ	Великотърновски университет
ИУ	Икономически университет
НИД	Научноизследователска дейност
ВУ	Висше училище
ЕПВО	Европейското пространство за висше образование
ЕС	Европейски съюз
МП	Магистърска програма
ТДИУ	Ташкентски държавен икономически университет
МИО	Международни икономически отношения
ОТД	Основен трудов договор
МОН	Министерство на образованието и науката
ИТ	Информационни технологии
НИРД	Научноизследователска и развойна дейност
СЦ	Стратегическа цел
ОЦ	Оперативна цел
КРИБ	Конфедерация на работодателите и индустриалците в България
БТПП	Българска търговско-промишлена палата
ФНИ	Фонд научни изследвания
НАОА	Национална агенция за оценяване и акредитация
СЗР	Северозападен район
СЦР	Северен централен район

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ

Таблица 1.2.1.1.	Приети, обучавани и дипломирани студенти в ОКС „бакалавър” в ПН 3.8. Икономика по форми на обучение
Таблица 1.2.1.2.	Приети, обучавани и дипломирани студенти в ОКС „магистър” в ПН 3.8. Икономика по форми на обучение
Таблица 1.2.1.3.	Относителен дял на приети и обучавани студенти в ОКС „бакалавър” в ПН 3.8. Икономика по форми на обучение
Таблица 1.2.1.4.	Приети, обучавани и дипломирани докторанти в ОНС „доктор” в ПН 3.8. Икономика по форми на обучение
Таблица 1.2.1.5.	Прекъснали и отстранени студенти в ОКС „бакалавър” в ПН 3.8. Икономика
Таблица 1.2.1.6.	Разпределение на студентите по специалности за периода 2013-2017 г.
Таблица 1.2.1.7.	Разпределение на дипломираните студенти по специалности за периода 2013-2017 г.
Таблица 1.2.1.8.	Обучавани чуждестранни студенти и докторанти в ПН 3.8. Икономика
Таблица 1.2.2.1.	Брой на публикациите на академичния състав на СА „Д. А. Ценов” – Свищов, осигуряващ обучението в ПН 3.8. Икономика, за периода 2013-2017 г.
Таблица 1.2.2.2.	Брой цитирания на преподавателите, осигуряващи обучението в ПН 3.8. Икономика, през периода 2013-2017 г.
Таблица 1.2.3.1.	Численост, относителен дял и средна възрастна академичния състав на ОТД, осигуряващ обучението в ПН 3.8. Икономика, по академични длъжности
Таблица 1.2.3.2.	Разпределение на академичния състав, осигуряващ обучението в ПН 3.8. Икономика, по научна длъжност и научна степен към 31.05.2018 г.
Таблица 1.2.4.1.	Динамика в размера на трансферите от бюджета на МОН за СА „Д. А. Ценов“
Таблица 1.2.4.2.	Динамика на основните собствени приходи от дейността на СА „Д. А. Ценов“
Таблица 1.2.4.3.	Динамика на разходите по бюджета на СА „Д. А. Ценов“
Таблица 1.2.6.1.	Държавна поръчка за бакалаври в ПН 3.8. Икономика в Стопанската академия
Таблица 2.1.	Благоприятни възможности, потенциални заплахи, силни и слаби страни на СА „Д. А. Ценов”

СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ

Фигура 1.2.1.1.	Структура на обучаваните студенти по специалности през 2013 г.
Фигура 1.2.1.2.	Структура на обучаваните студенти по специалности през 2017 г.
Фигура 1.2.1.3.	Топ 5 на магистърските програми в ПН 3.8. Икономика
Фигура 1.2.1.4.	Разпределение на обучаваните студенти в ОКС „бакалавър“ по район на местоживееене за периода 2013-2017 г.
Фигура 1.2.1.5.	Разпределение на обучаваните студенти в ОКС „магистър“ по райони на местоживееене за периода 2013-2017 г.
Фигура 1.2.2.1.	Държавна субсидия за присъщата на СА „Д. А. Ценов“ научна дейност за периода 2013-2017 г.
Фигура 3.1.1.	Йерархия на визията, мисията, стратегическите и оперативни цели

УВОД

При разработване на настоящата Стратегия са взети предвид:

1. Стратегия за развитие на висшето образование в Р България за периода 2014-2020 г.
2. План за действие на мерките по Стратегията за развитие на висшето образование в Република България за периода 2014-2020 г.
3. Национална стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017-2030 г.
4. Иновационна стратегия за интелигентна специализация на Р България 2014-2020.
5. Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж 2014-2020“.
6. Стандарти и насоки за осигуряване на качеството в Европейското пространство за висше образование (ESG 2015).
7. Стратегията за развитие на СА „Д. А. Ценов“.

Стратегията за развитие на ПН 3.8. Икономика в СА „Д. А. Ценов“ е съобразена с изискванията на:

- Закона за развитие на академичния състав в Република България.
- Закона за насърчаване на научните изследвания.
- Закона за кредитиране на студенти и докторанти.

както и с нормативните документи в областта на висшето образование, приети от Европейската комисия и Европейския парламент, а именно:

- Стратегия за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж „Европа 2020“.
- Комюнике от Букурещ (2012): "Да използваме потенциала си по най-добрия начин: консолидиране на европейското пространство за висше образование";
- Съобщение на Европейската комисия до Европейския парламент, Съвета на Европа, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите, относно "Европейското висше образование в световен план" (юли 2013);
- Резолюция на Европейския парламент от 20 април 2012 г. за модернизиране на системите за висше образование в Европа - 2011/2294(INI);
- Програма за модернизиране на системите за висше образование в Европа, приета от Европейската комисия на 20.09.2012 г.;
- Accompanying document to the COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF REGIONS. Education and Training for a smart, sustainable

and inclusive Europe. Analysis of the implementation of the strategic framework for European cooperation in education and training (ET2020) - Country analysis.

В структурно отношение Стратегията е обособена в три раздела:

Раздел първи. Стратегически анализ на външната средата и вътрешните параметри на ПН 3.8. Икономика в Стопанска академия „Д. А. Ценов“.

Раздел втори. SWOT анализ на ПН 3.8. Икономика в Стопанска академия „Д. А. Ценов“.

Раздел трети. Цели за развитие на ПН 3.8. Икономика в СА „Д. А. Ценов“.

За изпълнението на настоящата Стратегия ще бъдат приети годишни оперативни програми, конкретизиращи мерките, сроковете, отговорниците и ресурсите за постигане на набелязаните цели.

РАЗДЕЛ ПЪРВИ. СТРАТЕГИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА ВЪНШНАТА СРЕДАТА И ВЪТРЕШНИТЕ ПАРАМЕТРИ НА ПН 3.8. ИКОНОМИКА В СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“

I. Анализ на външната среда

1. Анализ на нормативната среда, в която функционира СА „Д. А. Ценов“

Нормативната среда за развитие на висшето образование в България включва поредица от документи, с които се регламентират различни аспекти на обучението, развитието на научните изследвания и управлението на висшите училища в страната. Нормативната среда е само един от факторите, от които зависи качеството на висшето образование, но тя е твърде важен фактор. Подробният контент анализ на основните закони и подзаконови нормативни актове, дава основание за следните изводи:

- нормативната рамка на висшето образование не е достатъчно адекватна на реалните потребности от реформи в тази сфера;
- проблемите в нормативната среда създават несигурност у ръководството на висшите училища и съкращават хоризонта на планиране;
- остават множество нерешени проблеми, като непрекъснатото бюрократизиране на дейността във висшите училища, което пренасочва интелектуален ресурс, слабите стимули на Закона за насърчаване на научните изследвания, ниските докторантски стипендии и т.н.;
- различните нормативни актове не са достатъчно интегрирани помежду си. Такива са констатациите и в Стратегията за развитие на висшето образование в България¹, където в SWOT анализа като слаба страна на системата се посочва именно остарялата нормативна база.

Това е изводът и в Стратегията за развитие на научните изследвания до 2030 г.² – предвижда се провеждане на хоризонтална политика за нормативни промени, според която са **необходими синхронизирани нормативни промени**, които правно да уредят организацията, финансирането и развитието на науката в страната, както и да осигурят реформиране на управленските и административни органи, свързани с научните изследвания.

¹ Стратегия за развитие на висшето образование в Република България за периода 2014 – 2020 г.

² Национална стратегия за развитие на научните изследвания в Република България 2017 – 2030. По-добра наука за по-добра България, С. 2015.

2. Анализ на социалната среда, в която функционира СА „Д. А. Ценов“

Анализът на социалната среда е много важна част от комплексния анализ на средата и протичащите процеси, тъй като тяхното познаване е в основата на важни решения за бъдещото развитие, за утвърждаване на Академията като висше училище с традиции и високи стандарти за качество на обучението, което непрекъснато се модернизира и адаптира, генерира и въвежда иновации в образователния процес, като модерна институция за висше образование, която е способна да се адаптира, да стимулира и да генерира иновации.

Анализът на социалната среда, в която осъществява своята дейност СА „Д. А. Ценов“ дава възможност да се направят следните изводи:

- Изискванията на пазара на труда към завършилите висше образование в ПН 3.8. Икономика се увеличават, поради което образователната система трябва да се развива и да отговори на пазарното търсене и повишените изисквания към подготвяните кадри. Необходимо е скъсяване на времето между дипломирането и намирането на работа по специалността, като за това се налага повишаване на качеството на обучение във висшите училища, непрекъснато обновяване и осъвременяване на учебните програми, разкриване на нови специалности, засилване обучението по чужди езици и информатика, използване на съвременни методи за преподаване и активно участие на обучаваните в учебния процес.

- Съвременната образователна система трябва да улесни достъпа до образование както на училищно и университетско ниво, така и чрез създаване на мрежа от услуги и инфраструктура, улесняващи упражняването на правото на образование, като в тази насока висшите училища могат да намерят една ниша, в която под формата на професионално и следдипломно обучение да предлагат различни образователни услуги.

- За висшите училища в страната е тревожен фактът, че намалява нетният коефициент на записване на населението от 11-14 г. в образователната система от 95,9 % през учебната 2012/13 г. до 91,2 % през учебната 2016/17 г. Подобна е тенденцията и при нетния коефициент на записване на населението от 15-18 г. в образователната система от 86,2 % през учебната 2012/13 г. до 84,6 % през учебната 2016/17 г. Нетният коефициент на записване на населението от 19-23 г. нараства от 43,3% през учебната 2012/13 г. на 43,93% през учебната 2016/17 г.

- Социалната среда в град Свищов и област Велико Търново се определя като стабилна и благоприятна от гледна точка липсата на социални конфликти, както и конфликти на етническа, религиозна и друга основа, ниско равнище на престъпност, незает жилищен фонд. Всички тези положителни факти, представляват добра предпоставка за обучение на чуждестранни студенти, независимо от тяхната народност, етническа принадлежност и религиозни предпочитания.

- При провеждането на кандидат-студентската кампания трябва да се отчита фактът, че преобладаващата част от новоприетите студенти във висшите училища са завършили средно образование през текущата година, а по-малка част от новоприетите студенти, са завършили в предходни години, а още по-малко преди 5-10 и повече години.

- През последните години се увеличава броят на българските студенти, обучавани във висши училища извън България, като по този начин българските висши училища трябва да се конкурират не само със сродните висши училища в страната, но и с тези в чужбина.

Както се вижда от направения анализ, част от проблемите в образованието са свързани с големия брой на необхванатите и отпадащите деца и с намаляване броя на записаните учаци, като намаляването на броя на записаните и завършващите средно образование оказва влияние върху системата на висше образование, а друга част са свързани с нарастващата конкуренция на чуждестранните университети и с нарастването на броя на обучавани в тях български студенти. Така на практика почти всички висшите училища ще изпитват трудности да набират необходимия брой студенти и това ще доведе до нарастваща конкуренция между тях, до прилагане на нестандартни и понякога нелоялни методи и подходи при привличането им.

В тези условия е важно не само да се запазят наличните досега сравнителни предимства, но и те да се доразвият и обогатят в следните насоки:

- повишаване равнището на образователните услуги и развитие на компетенции, съобразени с потребностите на бизнеса, като се акцентира върху качеството на обучението, модернизиранието на учебния процес и създаването на креативна учебна среда;

- засилване прагматичността на обучението в редовна, задочна и дистанционна форма с цел превръщане на обучението по икономика в атрактивно и притегателно за младите хора обучение, което стимулира разгръщането потенциала на студентите;

- развиване на дистанционна форма за обучение в ОКС „бакалавър“ с цел улесняване достъпа до обучение на активно работещите;

- осигуряване на достъп за обучение на хора на различни възрасти за учене през целия живот;

- привличане на по-голям брой чуждестранни студенти за обучение по икономика, като за целта се увеличи броят на специалностите, преподавани на чужд език, в т.ч. и на съвместните специалности и програми с чуждестранни висши училища за издаване на двойна диплома за придобита ОКС „бакалавър“ и ОКС „магистър“.

- развиване на магистърски програми, които да запълват появили се потребности от кадри с определен образователен ценз по икономика в сферата на

здравеопазването, социалните дейности, образованието, културата, околната среда, спорта и др.

3. Анализ на икономическата среда, в която функционира СА „Д. А. Ценов“

Образователната система, в т.ч. системата на висшето образование изпитва непосредствено влияние на икономическата среда в резултат на:

- размера на държавния бюджет и процентът на средствата, отделяни за образование под формата на държавна субсидия;
- размера на доходите на населението, в т.ч. на средната брутна работна заплата и възможностите на домакинствата да отделят средства за висше образование на техните членове;
- икономическия растеж и нарастването на БВП като резултат от увеличаване броя на предприятията и/или на тяхната производителност, което предполага увеличено търсене на специалисти с висше образование;
- размера на инфлацията, който при увеличаване може да доведе до реално намаляване на финансовите възможности на висшите училища за покриване на разходите;
- икономическата активност на населението, която също предполага увеличено търсене на специалисти с висше образование по икономика и управление.

Макроикономическата среда в страната е стабилна и икономическата конюнктура се подобрява – реалният БВП нараства, икономическият растеж е устойчив, равнищата на инфлация са сравнително ниски, увеличава се броят както на финансовите, така и на нефинансовите предприятия, износът, инвестициите, доходите и икономическата активност се увеличават.

- При проследяване динамиката на относителните дялове по икономически дейности в брутната добавена стойност се вижда, че е налице стабилна отраслова структура на националната икономика. Това улеснява процеса на прогнозиране на необходимите специалисти, като тук конкретно се акцентира върху потребността от кадри с квалификация по икономика. В тази връзка е много важно да продължи ефективното сътрудничество и партньорство между СА „Д. А. Ценов“ и потребителите на кадри, за да може да бъде изграден ефективен механизъм за връзка, чрез който във висшето училище да се подготвят високообразовани, проактивни и мотивирани кадри, които са изключително търсени на пазара на труда от бизнеса и публичните институции.

- В България три висши училища имат солидни традиции и доказан авторитет в обучението по икономика – УНСС – София, СА „Д. А. Ценов“ – Свищов и

Икономически университет – Варна.

- На националния образователен пазар Стопанска академия присъства с образователно портфолио, включващо 18 специалности в ОКС „бакалавър“ и 42 магистърски програми в ПН 3.8. Икономика. Възпитаниците на Стопанската академия имат висок рейтинг сред работодателите и намират професионална реализация в различни сектори на икономиката. Този извод се потвърждава от извършения анализ, от който се установи, че специалисти с висше образование по икономика са необходими във всички сектори на националната икономика, но в някои от тях (Държавно управление, Финансови и застрахователни дейности) тези кадри са преобладаващи и търсенето им нараства.

В заключение може да се изтъкне, че образователното портфолио на Стопанска академия включва достатъчни като количество и разнообразни по съдържание специалности в ОКС „бакалавър“ и магистърски програми, които осигуряват необходимите базови икономически знания и специални и профилиращи знания, умения и компетенции за успешна професионална реализация и кариерно развитие в различни области.

4. Анализ на демографската среда, в която функционира СА „Д. А. Ценов“

Анализът на тенденциите в демографските процеси в България, изведе на преден план следните изводи:

- налице е трайна тенденция към намаляване броя на населението, понижаване на раждаемостта, увеличаване на смъртността, отрицателен естествен прираст, намаляване на населението в подтрудоспособна и трудоспособна възраст и нарастване на населението в пенсионна възраст, значителни миграционни потоци;
- много силна е връзката между демографската ситуация и пазара на труда, образованието и пенсионната система. По-високото и качествено образование на преобладаващата част от населението е предпоставка за развитие на пазара на труда;
- нараства търсенето на специалисти с висше образование, но предимно в техническите области, биологията и химията;
- в следващите десетилетия основа на икономическия просперитет на страната ще са младите хора на възраст 15-34 г. и за тази цел е необходимо повишаване на образователното равнище, като се увеличава броят на младите хора с висше образование и създаване на условия за обучение през целия живот.

Протичащите в страната демографски процеси оказват негативно влияние върху системата на висше образование, тъй като намалява броят на населението и хората в трудоспособна възраст. Този процес трябва да бъде съпътстван от нарастване на инвестициите за повишаване на производителността на труда, за нови технологии, за повишаване квалификацията и образователното равнище на работната сила.

Анализът на раждаемостта показва, че при разработването на стратегии и провеждането на политики във висшето образование **трябва да се има предвид фактът, че в момента, а и през следващите години 5 години, значителна част от студентите във ВУЗ ще да бъдат родените през периода 1995-2005 г.**

5. Анализ на регионалната среда, в която функционира СА „Д. А. Ценов“

Стопанска академия „Д. А. Ценов“ се намира в град и област със средно икономическо развитие и добро социално развитие, в сравнение с останалите и със средните показатели за страната.

Брутният вътрешен продукт на човек от населението, както и средната годишна заплата във Великотърновска област нарастват със сходни със средните за страната темпове, но стойностите им остават значително по-ниски. Причина за относително високата заетост и ниската безработица може да се търси в сравнително добрата образователна структура на населението в областта.

Анализът на регионалната среда на СА „Д. А. Ценов“ показва, че висшето образование се концентрира предимно в столичния град и диспропорциите с останалите академични центрове се задълбочават.

Налице е ясно изразена тенденция студентите да предпочитат да учат в по-големите градове, които предоставят по-добри възможности за учене и работа, едновременно.

Недобрата транспортна инфраструктура на Великотърновска област и района на Свищов затруднява мобилността на студентите, които предпочитат да живеят в родните си места и да пътуват към университетския град по-често, вместо да живеят постоянно в него.

По-ниските доходи на населението от Великотърновска област и района на Свищов са възпиращ фактор за редица потенциални студенти, които предпочитат да започнат работа веднага след завършване на средното си образование, вместо да продължат обучението си в бакалавърска и магистърска степен.

Влошаването на показателите, които отразяват степента на развитие на висшето образование в дадена област и регион са и **предпоставка** за по-нататъшно влошаване на социално-икономическото им развитие, тъй като те водят до:

- освобождаване на част от преподавателския и обслужващия персонал на висшите училища в тези райони и в частност от Стопанска академия, което увеличава безработицата на населеното място;
- намаляване на бюджета на Стопанска академия и затрудняване изплащането на работни заплати и осигуряването на издръжката;

- намаляване на паричния оборот в търговски заведения и такива, предоставящи различни услуги на студентите, което води до влошаване на икономическите резултати на този тип стопански обекти.

По този начин се получава затворен кръг от негативни причини и следствия. От една страна, влошеното социално-икономическо развитие на града, областта и района, в който е ситуирана Стопанската академия, се отразява силно негативно на нейната работа, а от друга страна – намаляването на студентите и влошаването на финансовото състояние на Академията води до по-нататъшно влошаване на социално-икономическото развитие на града и региона.

Към всичко това следва да се отчете и фактът, че ако СА „Д. А. Ценов“ беше единственото висше училище, обучаващо по икономика в региона, то през последните 20-25 години в един радиус от 100-130 км. бяха разкрити стопански факултети в три други висши училища – във ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“ през 1992 г., в 1994 г. в Русенски университет „Ангел Кънчев“ и в 2003 г. в Технически университет – Габрово. На фона на постоянно намаляващия брой кандидат-студенти по икономика, увеличаването на броя на висшите училища в това научно направление изостря конкуренцията помежду им и допълнително влошава показателите за дейността на СА „Д. А. Ценов“ Свищов.

6. Анализ на конкурентната среда, в която функционира СА „Д. А. Ценов“

Обучение в ПН 3.8. Икономика предлагат общо 26 висши училища в страната, в т.ч. в ОКС „бакалавър“ – 25, в ОКС „магистър“ – 22 и в ОНС „доктор“ – 17. Те формират конкурентната среда на СА „Д. А. Ценов“ в страната в професионалното направление.

По брой обучавани студенти в ПН 3.8. Икономика за 2017 г. СА „Д. А. Ценов“ заема трето място (13,8 % от обучаваните) след УНСС (35 % от обучаваните студенти) и ИУ – Варна (14,4 % от обучаваните). Тези три висши училища заедно заемат около 64% от пазарния дял, като тук ясно личи превесът на УНСС. Останалите 36 % се разпределят между 23 училища. Сред тях се отличават Висшето училище по застраховане и финанси – София, Висшето училище по агробизнес и развитие на регионите – Пловдив, и Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“, всеки от които притежава около 4 % дял в броя на обучаваните студенти в професионалното направление.

По брой предлагани специалности в ОКС „бакалавър“ в ПН 3.8. Икономика СА „Д. А. Ценов“ заема трето място след УНСС и ИУ – Варна. В челната петица се нареждат и Висшето училище по застраховане и финанси – София и Югозападен университет „Неофит Рилски“ – Благоевград.

По брой предлагани специалности в ОКС „магистър” в ПН 3.8. Икономика СА „Д. А. Ценов” заема второ място след УНСС. В челната петица се нареждат и Висшето училище по застраховане и финанси – София, Софийски университет „Св. Климент Охридски” и ИУ – Варна.

По брой предлагани докторски програми в ПН 3.8. Икономика „Д. А. Ценов” заема второ място след УНСС, следвана от ИУ – Варна.

За 2017 г. СА „Д. А. Ценов” заема девето място в рейтинга на висшите училища, предлагащи обучение в ПН 3.8. Икономика, като се наблюдава системен спад в рейтинговата ѝ позиция през анализирания 5-годишен период – 2013-2017 година. Анализът на заеманата позиция по шестте групи рейтингови индикатори показва **конкурентно предимство** на Академията по отношение на индикаторите от група „Учебен процес” – второ място за 2017 г. общо за групата.

Детайлният анализ очертава **конкурентни предимства** на Стопанската академия по следните рейтингови индикатори от отделните групи:

- Първо място в рейтинговата класация по рейтинговите индикатори „Удовлетвореност от учебния процес”, „Участие в стажове”, „Интензивност на обучението”, „Интензивност на преподаването”, „Участие на студенти в НИД”, „Удовлетвореност от учебната среда”, „Значимост на учебната среда за преподавателите”, „Регионална значимост”, „Значимост на реализацията за преподавателите”.

- Второ място в рейтинговата класация по рейтинговите индикатори „Специалности за обучение на магистри”, „Докторски програми в професионалното направление”, „Ексклузивност на преподавателския състав”.

- Трето място в рейтинговата класация по рейтинговия индикатор „Специалности за обучение на бакалаври”.

- Пето място в рейтинговата класация по рейтинговите индикатори „Програмна акредитация” и „Дипломирани студенти”.

Достойна е позицията на Академията в рейтинговата класация и по рейтинговите индикатори „Стипендии”, „Приложение на придобитото висше образование”, „Принос към осигурителната система”, „Осигурителен доход на завършилите”, „Съотношение на осигурителния доход на завършилите спрямо средната заплата за областта”, „Регионална реализация на позиция за висше образование”, „Безработица сред завършилите спрямо средната за региона на ВУ”, по които Академията заема между 10-11 място.

Рейтингът на висшите училища, предлагащи обучение в ПН 3.8. Икономика, за 2017 г. показва неудовлетворително представяне на СА „Д. А. Ценов” по следните рейтингови индикатори, които следва да се възприемат като **области за подобрене**:

- Индекс на цитируемост по научна област (Scopus), Индекс на цитируемост по научна област (Web of Science), Среден брой цитирания на документ (Scopus), Среден

брой цитирания на документ (Web of Science), Документи, цитирани поне веднъж (Scopus), Документи, цитирани поне веднъж (Web of Science) – нулеви стойности по тези индикатори.

- Привлекателност на ВУ за кандидат-студентите в региона, Регионална реализация – 26-о място в рейтинговата класация.
- Среден успех от дипломата за завършено средно образование – 25-о място в рейтинговата класация.
- Привлекателност на ВУ за кандидат-студентите в областта – 24-о място в рейтинговата класация.
- Общо средства за НИД на студент – 22-о място в рейтинговата класация.
- Международната мобилност, Чуждестранни студенти, Привлечени средства за НИД на студент – 20-о място в рейтинговата класация.
- Рейтинговите индикатори от група „Учебна среда”, вариращи между 22-о и 15-о място в рейтинговата класация.

II. Анализ на вътрешните параметри на ПН 3.8. Икономика в СА „Д. А. Ценов”

1. Анализ на образователната дейност на СА „Д. А. Ценов“ в ПН 3.8. Икономика

СА „Д. А. Ценов” на 15.10.2013 г. е получила програмна акредитация на **ПН 3.8. Икономика** на основание на обща оценка **9.14**, със срок на валидност шест години, като е определен **капацитет** на професионалното направление **10 500 студенти**, в т.ч. за ОКС „бакалавър” – 7 500 студенти (редовна и задочна форма на обучение), за ОКС „магистър” – 3000 студенти (редовна и дистанционна форма на обучение). Програмната акредитация е получена за **14 специалности в ОКС „бакалавър” в редовна и задочна форма** на обучение: „Приложна макроикономика“, „Маркетинг“, „Международни икономически отношения“, „Финанси“, „Застраховане и социално дело“, „Счетоводство и контрол“, „Стопански и финансов контрол“, „Статистика и иконометрия“, „Стратегическо и бизнес планиране“, „Бизнес информатика“, „Аграрна икономика“, „Индустриална бизнес икономика“, „Икономика на туризма“ и „Икономика на търговията” и за **13 специалности в ОКС „магистър”** (всички изброени по-горе с изключение на спец. „Приложна макроикономика“) **в редовна и дистанционна форма** на обучение с общо 31 магистърски програми.

СА „Д. А. Ценов” има получена **програмна акредитация** и за обучение в **14 докторски програми от ПН 3.8. Икономика**: „Политическа икономия”, „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (застраховане и социално дело)”, „Финанси,

парично обръщение, кредит и застраховка (финанси)”, „Статистика и демография”, „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (контрол и анализ)”, „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (счетоводство)”, „Приложение на изчислителната техника в икономиката”, „Световно стопанство и международни икономически отношения”, „Планиране”, „Икономика и управление (аграрна икономика)”, „Икономика и управление (индустрия)”, „Икономика и управление (туризъм)”, „Икономика и управление (търговия)”, „Маркетинг”.

След обстоен анализ на потребностите на пазара на труда и с оглед постигането на по-добра хармонизация на учебните планове и програми със стандартите на ЕПВО, осигуряване на възможност за продължаване по избраната кариерна пътека и по-голямо съгласуване с образователните практики на висшите училища в ЕС, в СА „Д. А. Ценов“ през акредитирания период са извършвани редица промени както в портфолиото от предлагани специалности в ПН 3.8. Икономика в ОКС „бакалавър“, „магистър“ и ОНС „доктор“, така и в учебните планове и програми:

- разкрити са специалност „Икономика на туризма“ и магистърска програма „Управление на проекти“;
- променени са наименованията на някои специалности и магистърски програми. Специалност „Приложна макроикономика“ е преименувана на „Макроикономика“, специалност „Индустриална бизнес икономика“ – на „Индустриален бизнес и предприемачество“, специалност „Стратегическо и бизнес планиране“ – на „Управление на проекти“, специалност „Статистика и иконометрия“ – на „Бизнес статистика и анализи“. МП „Държавни и общински финанси“ е преименувана на „Финансово управление в публичния сектор“, а МП „Приложна статистика“ – на „Статистическо бизнес консултиране“;
- закрыта е (не се обявява прием) специалност „Икономика на кооперациите“;
- предприети са действия за акредитиране на дистанционна форма на обучение в ОКС „бакалавър“ по **11 специалности от ПН 3.8. Икономика** („Застраховане и социално дело“, „Икономика на туризма“, „Икономика на търговията“, „Аграрна икономика“, „Индустриален бизнес и предприемачество“, „Международни икономически отношения“, „Управление на проекти“, „Маркетинг“, „Финанси“, „Стопански и финансов контрол“ и „Счетоводство и контрол“);
- взето е решение за провеждане на обучение в дистанционна форма по всички акредитирани докторски програми.

За интернационализирането на образователните продукти на Стопанската академия са разработени образователни програми в ПН 3.8. Икономика на чужд език :

1. През 2017 година в ОКС „магистър“ са разкрити специалност „Бизнес администрация“ и шест магистърски програми на английски език:

- **„Business Analytics”** – администрирана от катедра „Маркетинг“, осигурена с екип от различни катедри на Стопанска академия.
- **„Tourism Management”** – администрирана от катедра „Икономика и управление на туризма”.
- **„Hospitality Management”** – администрирана от катедра „Икономика и управление на туризма”.
- **„International Project Management”** – съвместно администрирана от катедрите „Стратегическо планиране“ и „Международни икономически отношения“.
- **„Accounting and Audit”** – съвместно администрирана от катедрите „Контрол и анализ на стопанската дейност“ и „Счетоводна отчетност“.
- **„International Financial Management”**, обучението по която се провежда съвместно с Донецкия национален университет „Васил Стус“, Виница, Украйна.

2. През 2018 година са разкрити четири специалности в ОКС „бакалавър”, предлагани на чужд език:

- **„Финанси, банково дело и застраховане”/„Finance, Banking and Insurance”**, предлагана на английски език в редовна и задочна форма на обучение;
- **„Икономика и управление на туризма”/„Экономика и управление туризмом”**, предлагана на руски език в редовна форма на обучение, обучението по която ще се провежда съвместно с ISMA University, Рига, Латвия, на принципа „2x2” (две години в латвийския университет и две години в СА „Д. А. Ценов”);
- **„Стратегическо планиране в икономиката”/„Стратегическое планирование в экономике”**, предлагана на руски език в редовна форма на обучение, обучението по която ще се провежда съвместно с Ташкентския държавен икономически университет (ТДИУ), Република Узбекистан, на принципа „2x2” (две години в ТДИУ и две години в СА „Д. А. Ценов”);
- **„Икономика на регионалното развитие”/„Экономика регионального развития”**, предлагана на руски език в редовна форма на обучение, обучението по която ще се провежда съвместно с Ташкентския държавен икономически университет (ТДИУ), Република Узбекистан, на принципа „2x2” (две години в ТДИУ и две години в СА „Д. А. Ценов”).

3. През 2018 година е взето решение за предлагане на обучение на английски и руски език по следните акредитирани докторски програми от ПН 3.8. Икономика:

- „Маркетинг” – английски език;

- „Икономика и управление (туризъм)” – руски език;
- „Икономика и управление (индустрия)” – английски и руски език;
- „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (финанси)” – английски и руски език;
- „Политическа икономия” – руски език;
- „Приложение на изчислителната техника в икономиката” – английски и руски език;
- „Планиране” – английски и руски език;
- „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (контрол и анализ)” – английски и руски език;
- „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (счетоводство)” – английски и руски език;
- „Световно стопанство и МИО” – английски език.

Предприети са действия за стартиране на съвместни програми за обучение и с други чуждестранни висши училища: Познанския университет по икономика и бизнес (Познан, Полша); Киевския национален икономически университет „Вадим Хетман“ (Киев, Украйна); Университета във Фоджа (Фоджа, Италия); Университета в Ниш (Ниш, Сърбия).

В международните договори на СА „Д. А. Ценов“ с чуждестранни висши училища има включена клауза за съвместно обучение на докторанти (част 1: Сътрудничество в обучението). Понастоящем СА „Д. А. Ценов“ разполага с 22 действащи договора, в които се предвижда възможност за съвместно обучение на докторанти.

Профилът на студентската популация в професионалното направление може да се представи в различни разрези.

Таблица 1.2.1.1. Приети, обучавани и дипломирани студенти в ОКС „бакалавър” в ПН
3.8. Икономика по форми на обучение

Учебни години	Приети		Обучавани		Дипломирани	
	ЗФО	РФО	ЗФО	РФО	ЗФО	РФО
2012/2013	675	1035	2304	5212	560	1319
2013/2014	686	1196	2374	5032	461	1364
2014/2015	704	1040	2524	4569	506	1215
2015/2016	722	434	2698	3544	563	964
2016/2017	401	425	2483	2882	623	984
2017/2018	245	473	2244	2605	19	68
Общо:	3433	4603	14627	23844	2732	5914

Забележка: ЗФО – задочна форма на обучение; РФО – редовна форма на обучение.

Таблица 1.2.1.2. Приети, обучавани и дипломирани студенти в ОКС „магистър” в ПН

3.8. Икономика по форми на обучение

Учебни години	Приети		Обучавани		Дипломирани	
	ДФО	РФО	ДФО	РФО	ДФО	РФО
2012/2013	1583	202	2342	213	1753	151
2013/2014	1517	223	2195	238	1678	186
2014/2015	1249	279	3119	460	1625	157
2015/2016	833	172	2470	424	1349	203
2016/2017	607	129	1784	333	945	158
2017/2018	781	100	1091	134	669	125
Общо:	6570	1105	13001	1802	8019	980

Забележка: ДФО – дистанционна форма на обучение; РФО – редовна форма на обучение.

Таблица 1.2.1.3. Относителен дял на приети и обучавани студенти в ОКС „бакалавър” в

ПН 3.8. Икономика по форми на обучение

Учебни години	Относителен дял на обучаваните		Относителен дял на приетите	
	ЗФО	РФО	ЗФО	РФО
2012/2013	30,65	69,35	39,47	60,53
2013/2014	32,06	67,94	36,45	63,55
2014/2015	35,58	64,42	40,37	59,63
2015/2016	43,22	56,78	62,46	37,54
2016/2017	46,28	53,72	48,55	51,45
2017/2018	46,28	53,72	34,12	65,88

Забележка: ЗФО – задочна форма на обучение; РФО – редовна форма на обучение.

Таблица 1.2.1.4. Приети, обучавани и дипломирани докторанти в ОНС „доктор” в ПН

3.8. Икономика по форми на обучение

Учебни години	Приети			Обучавани			Дипломирани		
	ЗФО	РФО	СФО	ЗФО	РФО	СФО	ЗФО	РФО	СФО
2012/2013	11	9	5	52	41	17	7	4	6
2013/2014	25	23	14	70	56	30	3	6	2
2014/2015	12	16	15	72	65	40	5	10	12
2015/2016	5	12	5	70	62	39	2	5	3
2016/2017	8	12	7	65	67	28	12	16	6
2017/2018	15	14	2	62	59	23	8	16	9
Общо:	76	86	48	391	350	177	37	57	38

Забележка: ЗФО – задочна форма на обучение; РФО – редовна форма на обучение; СФО – самостоятелна форма на обучение.

Анализът на профила на студентите, обучавани в ПН 3.8. Икономика, по степени и форми на обучение позволява да се формулират следните по-важни изводи:

- Броят на обучаваните студенти в ОКС „бакалавър“ в Стопанска академия за периода уч. 2012/2013-2017/2018 г. намалява с 2667, което в относителен размер е намаление с 35,5%. Броят на обучаваните студенти в ОКС „магистър“ в Стопанска академия за периода уч. 2012/2013-2017/2018 г. също намалява – от 2555 до 1225 през уч. 2017/2018 г., което в относителен размер е намаление с 52%. Намалението е резултат както от провежданата политика на МОН за намаляване броя на студентите в определеното за неприоритетно направление „Икономика“, така и от намаляващия брой завършващи средно образование в страната.

- Предлагањето на задочна форма на обучение в ОКС „бакалавър“ е едно от конкурентните предимства на Академията и поради това е необходимо неговото запазване, а развиването на дистанционна форма на обучение в ОКС „бакалавър“ трябва да се разглежда като нова форма на обучение, разширяваща възможностите за обучение и привличаща определена група студенти, за които традиционните форми на обучение не са удобни и предпочитани, като по този начин се обхване определен сегмент потребители на образователни услуги. Политиката на висшето училище е да разшири предлаганото портфолио от специалности и форми на обучение, което да го направи предпочитано, тъй като в него се съчитават традициите и иновациите в обучението.

- Придобиването на магистърска степен в дистанционна форма на обучение е предпочитана от студентите, тъй като по време на обучението те могат да работят и едновременно с това посредством електронна платформа да участват в процеса на обучение. Приходите от обучението на студенти в дистанционна форма на обучение в ОКС „магистър“ са изключително важни за финансовото състояние на висшето училище.

- Устойчив е интересът към предлаганите докторски програми в професионалното направление. Предпочитанията са към редовната и задочната форма на обучение.

- В последните две години от периода се установява намаляване броя на отстранените и прекъсналите студенти в ОКС „бакалавър“, което изисква продължаване на предприетите мерки за неговото редуциране, свързани с подобряване на комуникацията с проблемните студенти, своевременно уведомяване за възможностите за възстановяване на студентски права. Като цяло е възможно подобряване на системата за информиране на студентите за важни срокове за записване, за заверка на семестъра, за подаване на молби и др., като те станат част от информационен блок в електронното студентско досие. Сред причините за прекъсване най-често е поради слаб успех, незаверен семестър и финансови проблеми.

Таблица 1.2.1.5. Прекъснали и отстранени студенти в ОКС „бакалавър”
в ПН 3.8. Икономика

Учебна година Показател	2013/2014	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018
Прекъснали студенти, в т.ч. поради:	357	608	728	378	203
Слаб успех	178	182	229	21	0
Незаверен семестър	58	178	140	81	67
Семейни причини	18	24	19	16	19
Неуредени фин. отношения/незаписване	99	222	340	260	116
Здравословни причини	4	2	0	0	1
Отстранени студенти, в т.ч. поради:	118	271	318	294	396
Слаб успех	11	124	132	43	12
Незаверен семестър	46	50	74	42	59
Семейни причини	19	6	9	14	1
Неуредени фин. отношения/ незаписване	23	54	79	155	311
Неявяване на държ. изпит	4	7	5	3	1
Изтичане на уд. срок	15	30	19	37	12
Общо, в т.ч. поради:	475	879	1046	672	599
Слаб успех	189	306	361	64	12
Незаверен семестър	104	228	214	123	126
Семейни причини	37	30	28	30	20
Неуредени фин. отношения/незаписване	122	276	419	415	427
Здравословни причини	4	2	0	0	1
Неявяване на държ. изпит	4	7	5	3	1
Изтичане на уд. срок	15	30	19	37	12

Забележка: РФО – редовна форма на обучение; ЗФО – задочна форма на обучение.

Важна част от анализа на образователната дейност е проследяването на динамиката и структурата на обучаваните студенти по специалности. В таблица 1.2.1.6. е представено разпределението на студентите по специалности по календарни години за периода 2013-2017 г. През периода 2013-2017 г. най-голям е броят на студентите, обучавани в специалност „Финанси“, следвани от специалностите: „Счетоводство и контрол“, „Застраховане и социално дело“, „Стопански и финансов контрол“ и „Международни икономически отношения“. Това са и специалностите, към които има традиционно висок интерес към обучение както в редовна, така и в задочна форма. От таблицата ясно се вижда значителният брой на специалностите, в които се обучават студенти, като по този начин се подготвят висококвалифицирани кадри с възможности за реализация във всички икономически сектори, както и в органите на държавната администрация на национално, регионално и местно равнище. Разнообразието от специалности е важна особеност и конкурентно предимство, защото така се формира атрактивно портфолио от специалности и би отговорило на интересите както на потребителите на образователни услуги, така и на потребителите на кадри.

Таблица 1.2.1.6. Разпределение на студентите по специалности за периода 2013-2017 г.

Специалности	2013	2014	2015	2016	2017
Аграрна икономика	423	409	349	308	266
Бизнес информатика	272	309	312	281	250
Застраховане и социално дело	611	597	532	459	392
Икономика на индустрията	229	224	12	3	0
Икономика на кооперациите	41	3	2	0	0
Икономика на туризма	455	508	470	404	359
Икономика на търговията	467	504	455	448	432
Индустриална бизнес икономика	164	145	306	239	152
Маркетинг	508	416	324	260	185
Международни икономически отношения	529	485	425	352	252
Приложна макроикономика	119	113	82	65	41
Прогнозиране и планиране	171	170	5	0	0
Статистика и иконометрия	117	128	110	99	69
Стопански и финансов контрол	547	524	439	340	239
Стратегическо и бизнес планиране	116	107	217	167	98
Счетоводство и контрол	1142	1067	895	724	539
Финанси	1581	1509	1274	1075	777
Макроикономика	0	0	22	31	30
Индустриален бизнес и предприемачество **	0	0	0	59	94
Управление на проекти **	0	0	0	30	57
Бизнес статистика и анализи ***	0	0	0	0	15

* Разкрита през уч. 2014/2015 г.

** Разкрити през уч. 2016/2017 г.

*** Разкрита през уч. 2017/2018 г.

Фигура 1.2.1.1. Структура на обучаваните студенти по специалности през 2013 г.

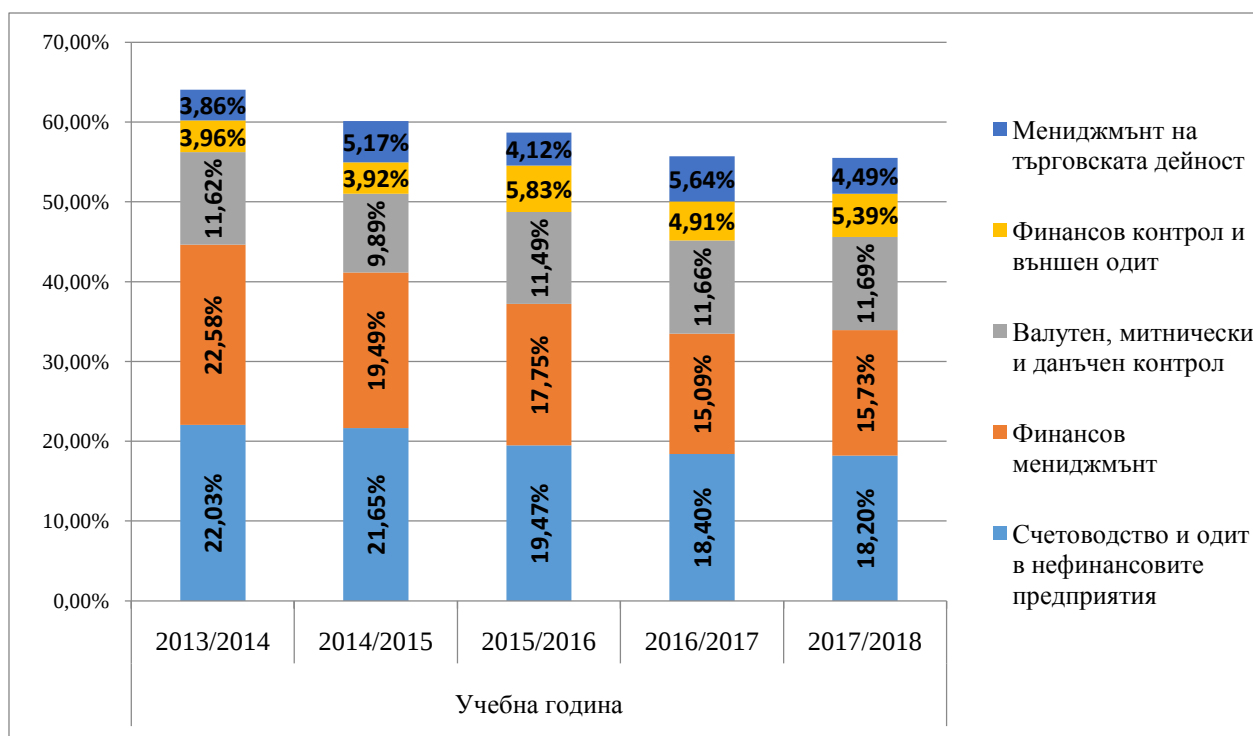

Фигура 1.2.1.2. Структура на обучаваните студенти по специалности през 2017 г.

Данните показват, че през сравняваните години специалност „Финанси“ е с най-голям дял на обучаваните студенти сред специалностите в ПН 3.8. Икономика – 21% през 2013 г. и 18% през 2017 г. След нея се нарежда специалност „Счетоводство и контрол“ с дял от 15% през 2013 г. и 13% през 2017 г. В структурата на студентите по специалности настъпват промени и за тях свидетелстват стойностите на интегралния коефициент на структурни изменения спрямо базисна структура от 2013 т. и спрямо структурата от предходната година.

През периода се извършва промяна в наименованията на няколко специалности, като сред причините за това са постигане на по-висока пазарна ориентираност, разпознаваемост, актуалност в наименованията, разширяване на обхвата и ключовите компетенции и други. Ефектът от подобни действия е дългосрочен, а ползите от това са ясни – адекватно пазарно поведение на образователната институция, актуалност на предлаганото обучение, иновативност и др.

Развиваното в Стопанска академия обучение в ОКС „магистър“ в ПН 3.8. Икономика има свой ясно изразен структуроопределящ блок от пет магистърски програми, които общо формират над **50%** от приема в тази квалификационна степен за всяка учебна година от акредитирания период.

Фигура 1.2.1.3. Топ 5 на магистърските програми в ПН 3.8. Икономика

Данните от класацията на първите пет най-предпочитани магистърски програми през акредитирания период показват лидерството на програмите „Счетоводство и одит в нефинансовите предприятия“, „Финансов мениджмънт“, „Валутен, митнически и данъчен контрол“, „Финансов контрол и външен одит“, „Мениджмънт на търговската дейност“ и „Финансово управление в публичния сектор“. Тази устойчивост в предпочитанията към тези програми отразява академичните традиции, високите образователни стандарти и доказаното обществено доверие на висшето училище в съответните научни области.

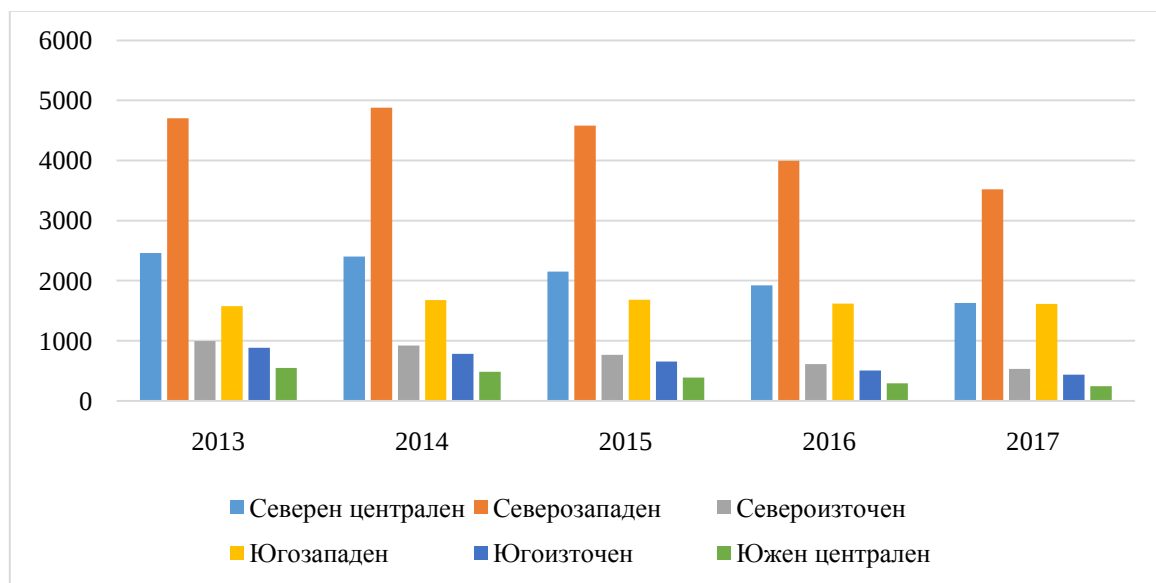
Анализът на дипломираните студенти в СА по години показва, че е налице **висок процент на успеваемост на студентите** и значителна част от обучаваните студенти де дипломират. Съвсем логично най-голям е броят на дипломираните студенти в специалностите, в които се обучават най-голям брой студенти - „Финанси“, следвани от специалностите: „Счетоводство и контрол“, „Застраховане и социално дело“, „Стопански и финансов контрол“ и „Международни икономически отношения“ (Таблица 1.2.1.7.).

Таблица 1.2.1.7. Разпределение на дипломираните студенти по специалности за периода 2013-2017 г.

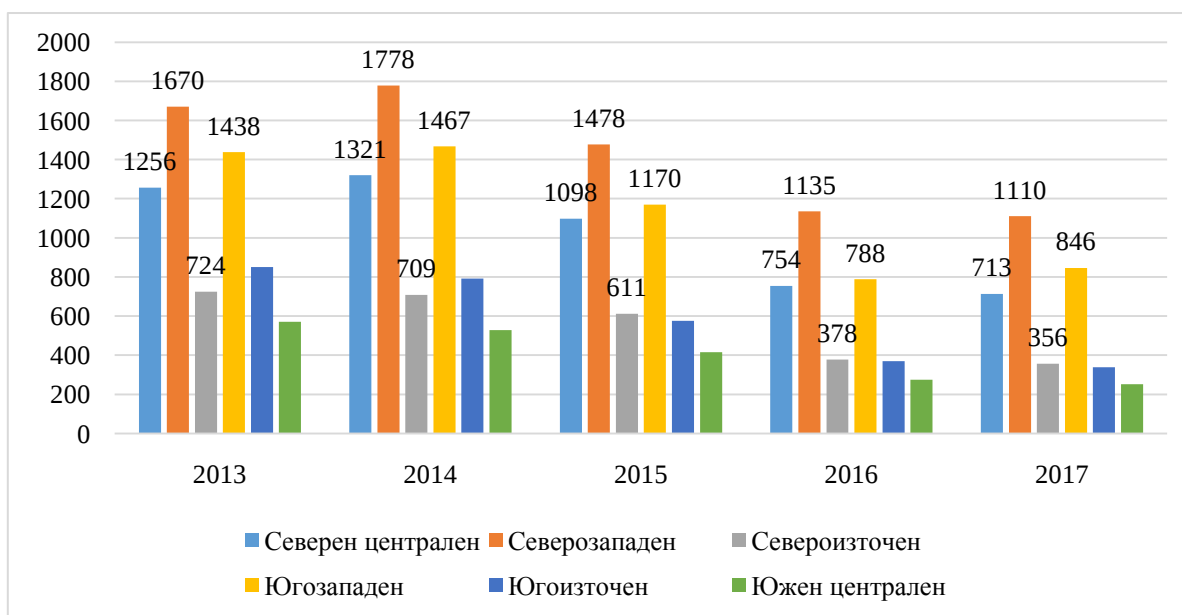
Специалности \ Години	2013	2014	2015	2016	2017
Аграрна икономика	99	102	81	74	79
Бизнес информатика	67	33	55	56	66

Застраховане и социално дело	138	125	137	118	124
Икономика на индустрията	108	98	94		
Икономика на кооперациите	41	33	0	0	0
Икономика на туризма	42	64	98	104	92
Икономика на търговията	78	90	94	101	103
Индустриална бизнес икономика	0	0	0	54	77
Маркетинг	115	123	98	91	83
Международни икономически отношения	125	123	100	85	102
Приложна макроикономика	51	50	19	13	20
Прогнозиране и планиране	64	82	65	0	0
Статистика и иконометрия	43	30	12	17	26
Стопански и финансов контрол	125	111	121	115	115
Стратегическо и бизнес планиране	0	0	0	40	52
Счетоводство и контрол	252	262	298	236	227
Финанси	351	330	339	284	334

Анализът на териториалното разпределение на студентите според района на местоживеене и по области има важно значение за определяне профила на студентите, обучавани в СА „Д. А. Ценов“.

Фигура 1.2.1.4. Разпределение на обучаваните студенти в ОКС „бакалавър“ по район на местоживеене за периода 2013-2017 г.

Фигура 1.2.1.5. Разпределение на обучаваните студенти в ОКС „магистър“ по райони на местоживее за периода 2013-2017 г.

За периода 2013-2017 г. се установяват следните тенденции в разпределението на студентите по райони на местоживее:

- Най-голям е броят на студентите от Северозападен район, който обхваща областите Видин, Монтана, Враца, Плевен и Ловеч. Броят на обучаваните студенти от този район намалява с 25,2% през 2017 спрямо 2013 г. Като особеност може да се открие, че динамиката в броя на студентите от района следва общата тенденция към намаляване, но техният темп на снижение е много по-нисък в сравнение с темпа на снижение на общия брой студенти. В резултат на това дялът на студентите от Северозападен район през 2017 г. се е увеличил и е 44%, при 42 % през 2013 г.
- На второ място според броя на обучаваните студенти е Северен централен район, който обхваща областите Русе, Велико Търново, Габрово, Разград и Силистра. На този район се падат 22% от студентите през 2013 г. и 21% от студентите през 2017 г. Броят на обучаваните студенти от този район намалява с 33,8% през 2017 спрямо 2013 г.
- На трето място според броя на обучаваните студенти е Югозападен район, който обхваща областите София – столица, София, Перник, Кюстендил и Благоевград. Само за този район се отчита нарастване на броя на студентите през 2017 г. спрямо 2013 г. – нарастването е с 2,3%. В резултат на това дялът на студентите от Югозападен район се е увеличил от 14% през 2013 г. на 20% през 2017 г. Основен принос за нарастване дела на студентите от този район има нарастването на броя на студентите от столицата. Фактът, че нараства броят на обучаваните студенти от този район, и особено от София–град,

показва, че СА „Д. А. Ценов“ има конкурентни предимства, които трябва да бъдат използвани.

- Броят на студентите от Североизточен район също намалява – от 993 през 2013 г. на 530 през 2017 г. Общото намаление е с 46,6%. Делът на студентите от този район намалява от 9% през 2013 г. на 7% през 2017 г.
- Най-голямо е намалението на студентите от Южен централен район от 543 през 2013 г. на 240 през 2017 г., като намалението е с 56%. През 2013 г. 5% от обучаваните в Академията са от Южен централен район, докато през 2017 г. на тях се падат 3% от общия брой студенти. Подобна тенденция към намаляване се установи и за броя на студентите от Югоизточен район – намалението им през 2017 спрямо 2013 г. е с 50,9%. През 2013 г. делът на студентите от Югоизточен район е 8%, но през 2017 г. намалява на 5%.

От анализа на териториалната структура на обучаваните студенти по области на местоживее се установява, че най-голям е броят на студентите от област Плевен, София (столица), област В. Търново и Враца. Делът на останалите области в териториалната структура на студентите е много по-малък. Причините за по-малкия брой студенти от тези области, от които традиционно се обучават студенти, се дължи на недостатъчно познаване на образователното портфолио на Академията, отдалечеността на гр. Свищов, на предлагането на същите или сходни специалности в други, териториално по-близки висши училища. В условията на ограничен местен пазарен потенциал, е необходимо увеличаване броя на обучаваните чуждестранните студенти както в бакалавърската, така и в магистърската степен и докторантурата.

Таблица 1.2.1.8. Обучавани чуждестранни студенти и докторанти в ПН 3.8. Икономика

Учебна година	ОКС „бакалавър“	ОКС „магистър“	ОНС „доктор“	Общо
2013/14	14	4	-	18
2014/15	15	2	-	17
2015/16	13	1	-	14
2016/17	17	0	-	17
2017/18	21	1	3	25

За периода уч. 2013/2014-2017/2018 г. в СА „Д. А. Ценов“ броят на обучаваните чуждестранни студенти нараства. Установените традиции в обучението на чуждестранни студенти е предпоставка за търсене на начини и форми за обучение, които позволяват увеличаване на броя на чуждестранните студенти в различните степени на обучение. Академията разполага с необходимите ресурси за извършване на такова обучение – висококвалифицирани преподаватели, подходяща материална база за

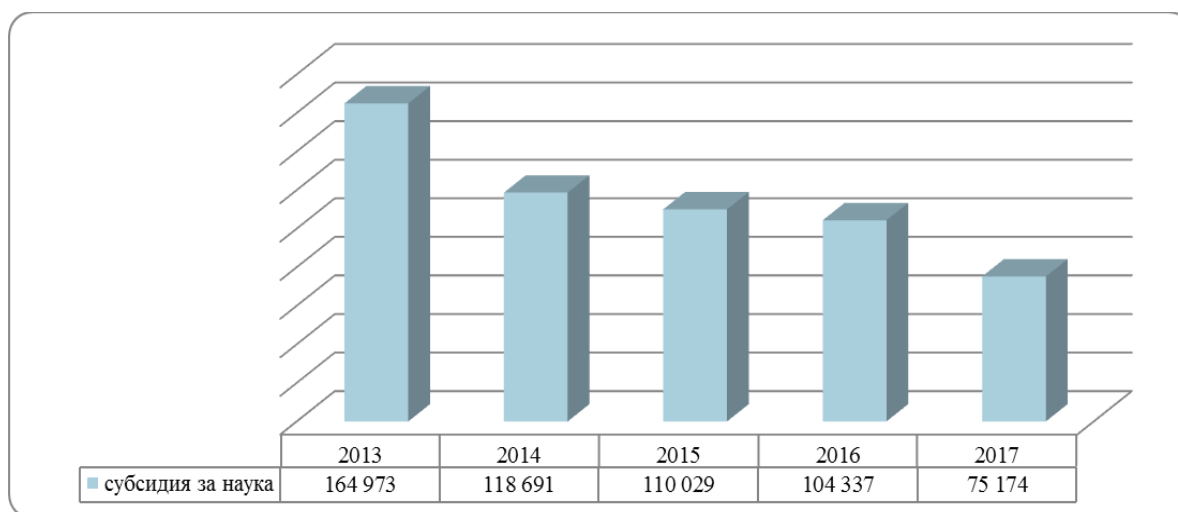
извършване на учебния процес и за осигуряване на необходимите условия за живеене – ремонтирани общежития, столово хранене, спортна база и др.

2. Анализ на научната дейност на СА „Д. А. Ценов“ в ПН 3.8. Икономика

Стопанска академия работи в неблагоприятна макро, мезо и микро среда по отношение на научните изследвания. Липсата на дългосрочна и устойчива политика, в съчетание с недостатъчното финансиране, води до ограничаване възможностите за провеждане на научни изследвания, снижава мотивацията на учените и води до недобри количествени и качествени резултати в научната дейност.

Основните изводи от анализа на научната дейност са следните:

- Основен инструмент за финансиране на научни изследвания на конкурсен принцип във Висшето училище е *държавната субсидия за присъщата научна дейност*.
- Регистрира се тенденция към непрекъснато намаляване размера на отпускаемата от държавата целева субсидия за научна дейност. Това се отразява негативно върху възможността за провеждане на качествени научни изследвания от преподавателите в Стопанска академия.

Фигура 1.2.2.1. Държавна субсидия за присъщата на СА „Д. А. Ценов“ научна дейност за периода 2013-2017 г.

- Регистрира се засилен интерес към участието в проекти, финансирани със средства от държавната субсидия. Това се отнася както за преподавателския състав, така и за докторантите и студентите, и се дължи на въведения хоризонтален принцип при кандидатстване за участие на студенти и докторанти в научноизследователските проекти. Усилията в тази посока трябва да продължат, за да получат възможност младите хора да се развиват като изследователи и да се повиши интереса им към научна кариера.

- Стопанска академия „Д. А. Ценов” – Свищов отпуска целево *собствени средства за подпомагане на научноизследователската дейност* на докторанти в редовна форма на обучение. Подпомага се: участието в научни форуми; закупуване на научна литература; достъпа до специализирана информация в областта на научните изследвания на докторантите; закупуването на специализиран софтуер; обучения в областта на докторските програми от сертифицирани институции, както и следдипломни и факултативни обучения за придобиване на ключови знания и компетентности.

- Кандидатстването по национални и международни програми, насочени към научните изследвания, е една от алтернативите пред Стопанска академия и нейните изследователи. С оглед на големия брой различни програмни източници за финансиране на проекти е необходимо Стопанска академия да инвестира усилия за създаване и поддържане на капацитет за подготовка и изпълнение на големи научни проекти, които носят добавена стойност за институцията и за отделните изследователи. Това е особено важно с оглед намаляващата държавна субсидия и изискванията към научните организации за създаване на качествени научни изследвания, тяхното популяризиране в реферирани и индексирани в световни бази данни издания, висока цитируемост на авторите, участие в научни мрежи и работа със световно признати учени. Тези предизвикателства са стратегически за развитието и утвърждаването на Стопанска академия като водеща образователна институция в областта на икономиката.

- Проектите, финансирани с безвъзмездна финансова помощ, са малко на брой, което не осигурява конкурентни предимства на ВУ. Освен това тези проекти не са типични научно-изследователски, финансирани от програмни инструменти, подкрепящи научните изследвания. Необходимо е интензифициране на подготовката на проекти и стимулиране на учените за индивидуално участие в междуинституционални и международни екипи и научни мрежи.

- Публикационната активност на научния състав е относително стабилна през разглеждания период.

Таблица 1.2.2.1. Брой на публикациите на академичния състав на СА „Д. А. Ценов“ – Свищов, осигуряващ обучението в ПН 3.8. Икономика, за периода 2013-2017 г.

Вид публикация	Период					За периода
	2013 г.	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	
1. Научни публикации	504	434	467	454	367	2226
В т.ч. в България	447	355	411	368	294	1875
В т.ч. в чужбина	57	79	56	86	69	347
В т.ч. в реферирани издания в България	60	40	26	31	16	173
В т.ч. в реферирани издания в чужбина	1	0	1	1	4	7

Вид публикация	Период					За периода
	2013 г.	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	
1.1. Монографии	22	11	14	13	16	76
В т.ч. в България	21	10	13	12	16	72
В т.ч. в чужбина	1	1	1	1	0	4
В т.ч. в реферирани издания в България	0	0	0	0	0	0
В т.ч. в реферирани издания в чужбина	0	0	0	0	0	0
1.2. Студии	44	46	38	35	37	200
В т.ч. в България	41	42	34	33	35	185
В т.ч. в чужбина	3	4	4	2	2	15
В т.ч. в реферирани издания в България	6	6	1	0	0	13
В т.ч. в реферирани издания в чужбина	0	0	0	0	0	0
1.3. Статии	148	160	125	125	117	675
В т.ч. в България	119	113	101	85	84	502
В т.ч. в чужбина	29	47	24	40	29	169
В т.ч. в реферирани издания в България	54	34	25	30	16	159
В т.ч. в реферирани издания в чужбина	1	0	1	1	4	7
1.4. Доклади	290	217	290	281	197	1275
В т.ч. в България	266	190	263	238	159	1116
В т.ч. в чужбина	24	27	27	43	38	159
В т.ч. в реферирани издания в България	0	0	0	1	0	1
В т.ч. в реферирани издания в чужбина	0	0	0	0	0	0
2. Учебници и учебни помагала	152	96	111	144	268	771
3. Общо публикации	656	530	578	598	635	2997

- Като следствие от прилаганата политика по насърчаване публикуването на резултатите от научни изследвания през периода 2013-2017 г. преподавателите от СА „Д. А. Ценов” са публикували по проблематиката на професионалното направление общо 76 монографии, 200 студии, 675 статии, 1275 доклада, като 347 от публикациите са в чужбина, в т.ч. 7 публикации в реферирани издания в чужбина.

- Малкият брой на научни публикации в реферирани издания в чужбина е най-сериозният проблем, който следва да бъде решен в следващите години. Необходими са усилия за популяризиране на научната продукция в реферирани издания в чужбина, както и публикуване в издания с импакт фактор (Web of Science) и/или импакт ранг (Scopus). Националната политика залага върху тези показатели за оценка на научната дейност на висшите училища и научните организации. Незадоволителните стойности в Стопанска академия може да имат сериозни негативни въздействия както по отношение участието в международни научноизследователски проекти, така и по отношение на текущото финансиране на висшето училище.

- Провеждането на качествени научни изследвания и популяризирането на резултатите от тях в реферирани издания пряко кореспондира с броя на цитиранията.

Този показател също бележи тенденция на снижаване. Една от възможните инициативи е подкрепа за монографични публикации и стимулиране на съавторството с учени от страната и чужбина.

Таблица 1.2.2.2. Брой цитирания на преподавателите, осигуряващи обучението в ПН
3.8. Икономика, през периода 2013-2017 г.

Показател \ Година	2013	2014	2015	2016	2017	Общо
Цитирания в дисертации	223	678	361	460	154	1 876
Цитирания в научни публикации	701	1590	590	598	317	3 796
- в т.ч. в реферирани издания	173	357	215	119	82	946
Цитирания в учебници и учебни помагала	798	827	360	200	441	2 626
Цитирания в използвана литература (библиографска справка)	677	905	592	848	414	3 436
Общо	2 572	4 357	2 118	2 225	1 408	12 680

- Трябва да бъдат положени усилия за насърчаване на съвместните публикации с докторанти и особено със студенти с цел популяризиране на науката и на научната кариера сред младите учени.

- Висшето училище поддържа **собствени авторитетни научни издания**, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация и популяризирани чрез различни инструменти:

- **Списание „Народностопански архив“** (книжно и електронно издание) – издава се от 1946 г. Списанието се индексирва в ERIH PLUS, EBSCO, Google scholar, Central and Eastern European Online Library, RePEc, BASE.
- **Списание „Бизнес управление“** (печатно и електронно издание) – издава се от 1991 г. Списанието се индексирва в EBSCO, Google scholar, Central and Eastern European Online Library, RePEc, BASE;
- **Електронно списание „Диалог“** – издава се от 2001 г. Списанието се индексирва в EBSCO, Google scholar, Central and Eastern European Online Library, RePEc, BASE;
- **Алманах „Научни изследвания“** – издава се от 1996 г. Списанието се индексирва в Google scholar, Central and Eastern European Online Library, RePEc, BASE;
- **Годишник на СА „Д. А. Ценов“** – издава се от 1938 г. Списанието се индексирва в Google scholar, Central and Eastern European Online Library, RePEc, BASE;
- **Специализирано издание Библиотека „Стопански свят“** (книжно и

електронно издание) – издава се от 1993 г. Списанието се индексира в Google scholar, Central and Eastern European Online Library, RePEc, BASE;

- **Годишен алманах „Научни изследвания на докторанти“** – издава се от 2008 г. Списанието се индексира в Google scholar, Central and Eastern European Online Library, RePEc.

- СА „Д. А. Ценов“ поддържа инициативата за съвместна научноизследователска и публикационна дейност със сродни български и чуждестранни университети и други организации от страната и чужбина. Такива са:

- **Поредицата „Икономически изследвания“**, която се издава от Института за икономически изследвания на БАН съвместно със СА „Д. А. Ценов“ от 1998 г. В три книжки годишно се публикуват резултати от научни изследвания, посветени на актуални и значими съвременни икономически проблеми.
- **Списание „Икономика 21“** (печатно и електронно издание) – междууниверситетско издание, което се издава от 2011 г. То е научен продукт на съвместното сътрудничество между СА „Д. А. Ценов“, Икономически университет – Варна, Софийски университет „Св. Климент Охридски“ и Нов български университет – София. Списанието се индексира в EBSCO, Google scholar, Central and Eastern European Online Library, RePEc, BASE.

- Стопанска академия има изградена виртуална библиотека Dlib.eacademy.bg (<http://www.dlib.eacademy.bg>). Библиотеката включва множество публикации, тематично структурирани в седем колекции: докторски дисертации, монографии, студии, статии, доклади, дипломни работи на студенти, учебници и учебни помагала.

- Дигитализирането на научната продукция е отлична инициатива, която спомага нейното популяризиране. Наред с това е необходимо да се продължат усилията за рефериране и индексиране на научните издания на Стопанска академия в световноизвестни бази данни с научна информация. Възможни бъдещи инициативи са привличането на финансови средства в подкрепа на изданията, публикуване на английски език и от чужди автори.

3. Анализ на кадровото осигуряване на дейността на СА „Д. А. Ценов“ в ПН 3.8. Икономика

Ръководството на Академията отдава първостепенно значение на научно-преподавателския академичен състав, в т.ч. и в ПН 3.8. Икономика, и провежда целенасочена политика за осигуряване на условия за устойчиво кариерно развитие на преподавателите. Създадена е добре функционираща организация за поддържане и

развитие на професионалната квалификация и академичната кариера на преподавателския състав на основен трудов договор (ОТД). Учебната и научноизследователската дейност в ПН 3.8. Икономика в СА „Д. А. Ценов” се осигурява от висококвалифициран преподавателски и научнопреподавателски и изследователски академичен състав.

В СА „Д. А. Ценов“ има ясно установен и публично оповестен ред за наемане на работа и за професионално развитие на преподавателите на ОТД във Висшето училище. Той е разписан в Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в СА „Д. А. Ценов“. Академичните длъжности се заемат въз основа на конкурс и избор.

В Академията работят 193 хабилиитирани и нехабилиитирани преподаватели ОТД, които участват в процеса на обучение на студентите и докторантите в ПН 3.8. Икономика в ОКС „бакалавър” и „магистър” и ОНС „доктор”. Численият състав на всяка катедра във Висшето училище се обуславя от обема на учебно-преподавателската работа, осъществявана от академичния състав чрез преподаваните дисциплини. Спазено е изискването на ЗВО за минимална численост на академичния състав на катедрата от 7 души.

Таблица 1.2.3.1. Численост, относителен дял и средна възраст на академичния състав на ОТД, осигуряващ обучението в ПН 3.8. Икономика, по академични длъжности

Преподаватели	31.12.2013 г.		31.12.2014 г.		31.12.2015 г.		31.12.2016 г.		31.12.2017 г.		31.05.2018 г.	
	брой	%	брой	%	брой	%	брой	%	брой	%	брой	%
Професори	31	13,25	31	13,72	19	9,05	19	9,05	20	9,76	20	10,36
Доценти	71	30,34	68	30,09	61	29,05	65	30,95	63	30,73	63	32,64
Гл.асистент	64	27,35	59	26,11	35	16,67	40	19,05	50	24,39	51	26,43
Асистент	42	17,95	46	20,35	72	34,29	64	30,48	51	24,88	34	17,62
Старши преподавател	23	9,83	20	8,85	22	10,48	21	10,00	20	9,76	20	10,36
Преподавател	3	1,28	2	0,88	1	0,48	1	0,48	1	0,49	5	2,59
Общо:	234	100	226	100	210	100	210	100	205	100	193	100
Средна възраст на академичния състав (години)	45		45		44		44		45		46	
Средна възраст на хабилиитираните преподаватели (години)	52		51		49		49		50		50	
Средна възраст на нехабилиитираните преподаватели (години)	40		40		40		41		42		43	

В структурно отношение към 31.05.2018 г. академичният състав на основен трудов договор, осигуряващ обучението в ПН 3.8. Икономика, се състои от 20 професори (10,36%), 63 доценти (32,64%), 51 гл. асистенти (26,43%), 20 старши преподаватели (10,36%), 34 асистенти (17,62%) и 5 преподаватели (2,59%).

Хабилитираните преподаватели са 83 (43% от академичния състав), а нехабилитираните преподаватели са 110 (57%). Посоченото съотношение осигурява непрекъснато възпроизводство на хабилитирания академичен състав на основата на професионално израстване на нехабилитираните преподаватели.

През периода 2013-2018 г. по отношение на академичния състав на ОТД се наблюдава трайна тенденция към намаляване, като в абсолютен израз намалението е с 41 души. Регистрира се намаление на хабилитирания академичен състав с 19 преподаватели основно в резултат на пенсионирането на част от професорския състав. За същия период нехабилитираните преподаватели на ОТД намаляват с 22 преподаватели основно поради хабилитиране на част от главните асистенти и прекратяване на изтеклите в началото на м. януари 2018 г. срочни трудови договори на нехабилитирани преподаватели.

Анализът на структурата на академичния състав през периода 2013-31.05.2018 г. показва: намаление на относителния дял на професорите (от 13,25% до 10,36%), на главните асистенти (от 27,35% до 26,43%) и на асистентите (от 17,95% до 17,62%); увеличение на относителния дял на доцентите (от 30,34% на 32,64%), на старшите преподаватели (от 9,83% на 10,36%) и на преподавателите (от 1,28% на 2,59%).

Анализът на броя на нехабилитираните преподаватели по научна степен към 31.05.2018 г. показва, че общо 76 нехабилитирани преподаватели имат ОНС „доктор“ (69% от общия брой на нехабилитираните преподаватели), в т. ч. 51 главни асистенти, 18 асистенти и 7 старши преподаватели. В сравнение с началото на оценявания период значително намалява делът на нехабилитирания академичен състав на основен трудов договор без научна степен – от 91 преподаватели през 2013 г. до 34 преподаватели към 31.05.2018 г. или с 63 %.

Таблица 1.2.3.2. Разпределение на академичния състав, осигуряващ обучението в ПН
3.8. Икономика, по научна длъжност и научна степен към 31.05.2018 г.

Научна длъжност	Общ брой	С научна степен	в т.ч.		Без научна степен
			д-р на науките	доктор	
Хабилитирани преподаватели по основен трудов договор:	83	83	4	79	0
в т.ч. професори	20	20	4	16	0
в т.ч. доценти	63	63	0	63	0
Нехабилитирани преподаватели по основен трудов договор	110	76	0	76	34
в т.ч. гл.асист.	51	51	0	51	0
в т.ч. асистент	34	18	0	18	16
в т.ч. ст.препод., преподаватели	25	7	0	7	18

Общо за направлението	193	159	4	155	34
------------------------------	------------	------------	----------	------------	-----------

За периода 2013-31.05.2018 година в СА „Д. А. Ценов” успешно са проведени общо 142 защиты на докторски дисертации, като при 55 от тях докторантите са продължили своето кариерно развитие в Стопанска академия. Един преподавател е придобил научна степен „доктор на икономическите науки”. В резултат на приключили конкурси общо 12 доценти са назначени на академична длъжност „професор”, 18 главни асистенти са назначени на академична длъжност „доцент”, 27 асистенти са назначени на длъжност „главен асистент” и 2 преподаватели са назначени на длъжност „старши преподавател”.

За периода 2013-31.05.2018 г. се наблюдава оптимална възрастова структура на академичния състав на ОТД, която осигурява приемственост при обучението на студентите и е добър показател за водената кадрова политика по отношение на професионалната квалификация и академичната кариера на преподавателския състав на ОТД. Висшето училище работи в посока подмладяване на своя академичен състав с оглед утвърждаване на приемствеността при неговото развитие, вкл. чрез обучение на докторанти. Привличат се млади научно-преподавателски кадри, които се назначават с конкурс и избор, съгласно изискванията на нормативната уредба. Налице са обективни условия за подпомагане на преподавателската, научноизследователската и творческата дейност на младите преподаватели (индивидуална работа с тях, съдействие за покриване на докторантски минимума, включване в учебния процес – посещение на лекции, участия в семинарни занятия и др.). В сравнение с началото на оценявания период, значително намалява делът на нехабилитирания академичен състав на основен трудов договор без научна степен.

Голяма част от преподавателския състав в професионалното направление осъществява активна експертна и консултантска дейност в редица публични и частни институции и други, в т.ч. и като ръководители, координатори и експерти по проекти, финансирани по оперативните програми на Европейския съюз, което е обусловено от тяхната висока квалификация, компетентност и активна публикационна дейност.

В СА „Д. А. Ценов” всички административно-управленски структури са осигурени от хабилитирани преподаватели на основен трудов договор във Висшето училище.

Дейностите по осигуряване на учебната документация и обучението на студентите са покрити със съответните административни структури, разпределени по ОКС, основни, обслужващи и обособени структурни звена, и обезпечени с административен и обслужващ персонал на основен трудов договор към СА „Д. А. Ценов” с необходимата квалификация и образование.

Към 31.05.2018 г. административният персонал наброява 263 души. Анализът на числеността на административния персонал за периода 2013-31.05.2018 г. показва

трайна тенденция към неговото намаляване. В абсолютно изражение намалението е със 78 души и е следствие основно от пенсиониране на част от членовете му и от извършени съкращения, в резултат на промяна на щатното разписание в рамките на програмата за реструктуриране. Въпреки предприетото оптимизиране на числеността на административния персонал, той все още е преобладаващ спрямо академичния състав. Съотношението академичен състав към административен персонал в СА „Д. А. Ценов” е 42%:58%. Това съотношение е противоположно на средното за страната, установено за държавните висши училища, а именно: академичен състав – 58%; административен персонал – 42%.

СА „Д. А. Ценов” провежда политика по оптимизиране на броя на академичния и неакадемичния състав съгласно приетата Програма за реструктуриране дейността на СА „Д. А. Ценов”:

- От началото на уч. 2016/2017 г. е прекратена практиката по привличане на гост-преподаватели и преподаватели-съвместители, като при необходимост от осигуряване на учебния процес с външни преподаватели, такива се привличат само на хонорар.

- Прекратяват се трудовите договори на преподаватели, които не са придобили ОНС „доктор” или не са в процедура по защита, както и се освобождават лицата от академичния състав, придобили право на пенсия поради навършена възраст.

- Постоянно намаляващият брой студенти налага промяна в числеността на персонала, осигуряващ обучението и администрирането на процесите, тъй като сегашната е присъща за броя обучавани студенти отпреди 4-5 години.

- Предприето е оптимизиране на числеността на персонала, ангажиран с обслужване на студентите, чрез въвеждане на нова система за обслужване на студентите – фронт-офис студенти. Намалена е числеността на персонала, ангажиран с поддръжката в Стопанската академия, както и на персонала в отдел „Студентски столове и общежития”, Академичната библиотека, Академично издателство „Ценов” и Академичния компютърен център.

- Не се назначават нови лица на освободените позиции след пенсиониране на членове на неакадемичния състав.

Висшето училище провежда добра кадрова политика по отношение на професионалната квалификация и академичната кариера на преподавателския състав и на административния персонал на ОТД, в резултат на което Академията разполага с потенциал за поддържане на високо качество на учебно-преподавателската дейност и административното обслужване на обучаемите.

СА „Д. А. Ценов” перманентно организира специализирани курсове и обучения на академичния състав с цел поддържане и развитие на съвременните методи в преподаването, повишаване на професионалната им квалификация и компетенции за

провеждане на качествен учебен процес, съобразен със съвременните образователни стандарти и изискванията на потребителите на кадри.

Осигуряват се условия за краткосрочни мобилности на членовете на академичния състав с цел обучение и с цел преподаване по програма „Еразъм+” в чуждестранни висши училища, което им дава допълнителна квалификация и възможност да проучват международния образователен опит, да адаптират и внедряват новаторски практики в обучението и преподавателската дейност.

СА „Д. А. Ценов” предоставя възможности за повишаване компетенциите на административния персонал като организира периодично обучения и осигурява условия за реализиране на краткосрочни мобилности в чуждестранни висши училища, с които има установени партньорски взаимоотношения.

4. Анализ на финансовото и материалното осигуряване на дейността на СА „Д. А. Ценов“

- Обучението по икономика не е приоритет на държавната политика в областта на висшето образование, поради което ежегодно намалява броят на студентите, за които държавата осигурява средства по линия на държавната субсидия. Средният норматив за издръжка на един студент също е крайно недостатъчен – 818 лева, при среден разходен стандарт за издръжка на един ученик в средното образование за същия тип населени места 1404 лева. Действащият модел за финансиране води до негативна екстраполация на планираните средства за издръжка на обучението в прогнозирания период. През периода от 2013 г. до 2018 г. **трансферите** от бюджета на Министерството на образованието и науката за СА „Д. А. Ценов“ – Свищов са както следва (вж. Таблица 1.2.4.1.):

Таблица 1.2.4.1. Динамика в размера на трансферите от бюджета на МОН за СА „Д. А. Ценов“

Показатели	2018 г.	2017 г.	2016 г.	2015 г.	2014 г.	2013 г.
I. Субсидия за издръжка на обучението	3 084 678	3 820 800	4 195 167	4 817 705	5 941 361	4 931 387
1. Средно-приравнен брой учащи	3 771	4 975	6 031	7 117	6 996	6 946
2. Средно-претеглен норматив	818	768	689	693	713	694
II. Средства за присъщата на ВУ научна или художествено-творческа дейност и за издаване на учебници и научни трудове	75 174	75 174	104 337	122 254	118 517	164 973
III. Средства за социално-битови разходи на студенти и докторанти	1 534 955	1 636 117	1 632 596	1 690 257	1 643 627	1 565 466
1. Стипендии	976 955	1 032 117	1 003 096	921 970	843 177	752 424
2. Студентски столове и общежития	558 000	604 000	629 500	768 287	800 450	813 042

IV. Средства за капиталови разходи	154 493	604 509	154 508	154 508	154 508	654 473
Трансфери общо	4 849 300	6 136 600	6 086 608	6 784 724	7 858 013	7 316 299

• Собствените приходи на СА „Д. А. Ценов“ също намаляват, поради намаляване броя на обучаваните студенти.

Таблица 1.2.4.2. Динамика на основните собствени приходи от дейността на СА „Д. А. Ценов“

Собствени приходи	2018 г.	2017 г.	2016 г.	2015 г.	2014 г.	2013 г.
I. Приходи и доходи от собственост	3 926 805	4 591 310	5 354 794	6 978 986	8 913 066	9 509 942
1. Нетни приходи от продажби на услуги, стоки и услуги	3 806 455	4 417 993	5 105 667	6 605 483	8 120 381	8 712 375
2. Приходи от наеми на имущество	120 000	172 331	229 998	328 404	428 442	534 533
3. Приходи от лихви по срочни депозити	350	986	19 129	45 099	364 243	263 034
Общо собствени приходи	3 864 865	4 530 216	5 294 626	6 932 591	8 805 438	9 438 644

• Разходите също намаляват, но с по-малък темп и то предимно за сметка на разходите за издръжка, като тези за работна заплата остават относително постоянни. Динамиката на **разходите** по бюджета на СА „Д. А. Ценов“ през периода от 2013 г. до 2018 г. се представя в Таблица 1.2.4.3.

Таблица 1.2.4.3. Динамика на разходите по бюджета на СА „Д. А. Ценов“

Видове разходи	2018 г.	2017 г.	2016 г.	2015 г.	2014 г.	2013 г.
1. Възнаграждения по трудови правоотношения	6 500 504	7 037 360	7 463 199	6 784 393	7 121 457	7 366 131
2. Възнаграждения по извънтрудови правоотношения	559 286	476 129	489 169	1 447 520	2 030 280	2 252 018
3. Осигурителни вноски за сметка на работодател	1 200 600	1 229 955	1 226 265	1 178 678	1 184 419	1 214 349
4. Издръжка на дейността	1 785 736	1 753 747	2 326 974	3 439 308	3 658 512	4 299 814
5. Стипендии	976 955	1 035 242	1 041 205	925 170	716 257	779 360
6. Основен ремонт на ДМА	386 760	3 240	0	234 323	105 302	527 988
7. Придобиване на ДМА	433 561	33 793	116 952	110 643	305 760	254 248
Общо разходи	11 843 402	11 569 466	12 663 764	14 120 035	15 121 987	16 693 908

Стопанска академия „Д. А. Ценов“ е добре обезпечена с необходимата материална база, в т.ч. с аудитории, кабинети, офиси, центрове, лаборатории, компютри, мултимедийни устройства, спортни зали и площадки, общежития, студентски и преподавателски столове, ИТ системи и др. За целите на обучението в професионалното направление се използват 140 аудитории със 7155 места, разположени на площ от 8668,5 кв. м. За нуждите на магистърското, следдипломното, факултативното и професионалното обучение се използват още Учебна база „Бъров“,

Учебен корпус „Юг“, Учебна база „Север“. По редица дисциплини има възможност част от занятията да се провеждат в специализирани центрове, лаборатории и кабинети за обучение, организирани като: центрове по финансово-банкови науки, кабинети по финанси, банково дело, статистика, счетоводство; лаборатории по маркетинг и екипни бизнес симулации и пр. За подготовката на студентите по чужди езици също са създадени специализирани кабинети, снабдени с компютърна и мултимедийна техника, задоволяваща специфичните потребности на чуждоезиковото обучение – езиков център, евро-арабски център, лекторат по немски език и култура и др.

Академията разполага с 14 специализирани центрове, лаборатории и кабинети за обучение, в които са разположени 326 компютърни конфигурации с лицензиран базов и специализиран софтуер съобразно потребностите на конкретните обучения.

Висшето училище разполага с 27 компютърни аудитории, които могат да се използват за обучението. От тях 15 са оборудвани и с мултимедийна техника. Академията разполага с 46 мултимедийни аудитории с възможности за групово презентиране и демонстрация посредством специализирана компютърна, аудио-видео, прожекционна и друга техника. Налични са допълнителни 5 мобилни мултимедийни системи, които позволяват презентиране във всяка аудитория. Всички мултимедийни и компютърни зали имат връзка с Интернет, което дава възможност на студентите и преподавателите да ползват приложения, да комуникират помежду си и като цяло да провеждат съвременно високотехнологично интерактивно обучение.

В помощ на учебния процес е и изграденият Спортен комплекс с открити и закрити съоръжения.

На преподавателите и служителите от Стопанска академия са предоставени 245 кабинета и офиса с подходящо оборудване за извършване и обслужване на учебно-преподавателската и научноизследователската дейност.

Ежегодно Стопанска академия „Д. А. Ценов“ инвестира в осъвременяване на информационната инфраструктура и използваните компютърни системи с цел все по-пълното задоволяване нуждите на преподавателите при осъществяване на учебния и научноизследователския процес.

Стопанската академия разполага с материална база, която не може да се използва пълноценно и генерира разходи. Към момента аудиторният фонд не се използва пълноценно, поради намаляване броя на студентите и поради промяна в предпочитанията им за начин на живот. Академията управлява 7 студентски общежития, като към момента в 6 от тях дейността е временно прекратена в резултат на липса на интерес за настаняване от обучаваните студенти и докторанти. В общежитие №1 са настанени 200 студенти, при капацитет от 320 места, което означава 60% натовареност на сградата. Изградената богата материална база, която беше една от силните страни на Стопанска академия, поради което тя беше предпочитана пред редица други висши училища, сега се превръща в нейна слабост, тъй като не се

използва пълноценно и води до увеличаване на разходите за издръжка, за неотложни ремонти и необходим персонал.

5. Анализ на партньорските взаимоотношения на Стопанската академия

За по-добрата комуникация с практиката и с цел по-широко застъпване на практическото обучение на студентите, повишаване на пригодността им за заетост и укрепване на връзките с бизнеса за по-пълноценно функциониране на триъгълника на знанието „образование-наука-бизнес“ СА „Д. А. Ценов“ изгражда и поддържа партньорска мрежа с работодатели и научни организации от България и чужбина. Към 31.05.2018 г. СА „Д. А. Ценов“ има сключени **68** споразумения за сътрудничество с представители на бизнеса, неправителствения сектор, административните структури и др. На ниво факултети и катедри са сключени общо **95** споразумения и меморандуми за сътрудничество с представители на практиката и научни организации. Сключените споразумения с представителите на практиката дават възможност за включването им при обсъждане на учебната документация, провеждане на учебни занятия, участие в комисии за държавни изпити и защиты на дипломни работи, провеждане на практически обучения, форуми със състезателен характер, посещения на студенти в реална работна среда, стажантски програми, преддипломна практика и др.

Сътрудничеството между Академията и бизнеса води до:

- подобряване качеството на образование чрез предоставяне на възможности за придобиване на практически опит и усъвършенстване на практическите умения на студентите от висшите училища в съответствие с потребностите на пазара на труда;
- улесняване прехода от Висшето училище към работното място и повишаване успешната реализация на младите хора;
- насърчаване изграждането на стабилни партньорства между Висшето училище и бизнеса;
- създаване на устойчиви механизми и възможности на работодателите за подбор на студенти, доказали умения в реална работна среда, и за непосредственото им включване на пазара на труда и др.

Чрез Центъра за международна дейност СА „Д. А. Ценов“ установява стратегически партньорства с частни и държавни акредитирани висши училища, предлагащи обучение в направление 3.8. Икономика, с цел сътрудничество в изготвянето на съвместни учебни планове, разработване на съвместни образователни и научноизследователски проекти в трите степени на обучение, участие в проекти с партньори за изграждане на капацитет, мобилност на студенти и персонал.

Към 31.05.2018 г. СА „Д. А. Ценов“ има сключени 85 двустранни рамкови договора за сътрудничество с чуждестранни университети и 7 меморандума за

сътрудничество с чуждестранни научни организации, чрез които тя се интегрира успешно в световното образователно и научноизследователско пространство.

Стопанската академия дава възможност на студентите, докторантите и преподавателите за мобилност по програма „Еразъм +“ на база на сключените 70 междуинституционални договора за кредитна мобилност на студенти и персонал по КД 103 на програма „Еразъм+“ с висши училища от програмни страни и 56 междуинституционални договора за кредитна мобилност на студенти и персонал по КД 107 на програма „Еразъм+“ с висши училища от партниращи страни.

В Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов е изградена и функционира Алумни асоциация (Асоциация на възпитаниците). Тя има за цел:

- да подпомага ползотворното сътрудничество в научната, професионалната и социалната сфери между Академията, нейните възпитаници и други заинтересованите страни;

- да подкрепя и повишава ефективната дейност на признатите клубове на възпитаниците и да насърчава тяхната работа в полза на Академията и нейните по-обща цели;

- да подкрепя и укрепва връзката между Академията, възпитаниците и приятелите на Стопанска академия в полза на Академията и по-общите ѝ цели;

- да спомага за представянето на Академията на национално и международно ниво пред основните заинтересовани страни в полза на Асоциацията, на Академията и на широката общественост, да повишава и защитава академичната репутация на училището;

- да изразява мнението на възпитаниците и да подпомага и съветва Академичното ръководство по ключови дейности, включително рекрутиране на студенти и кариерно развитие;

- да подпомага, насърчава и участва в ефективната комуникация между училището, клубовете на възпитаниците и отделните възпитаници.

Към 27.07.2018 г. Алумни асоциацията на Стопанска академия се състои от 79 клуба с общо 3 076 членове.

6. Анализ на пазарната позиция на СА „Д. А. Ценов“ в ПН 3.8. Икономика

- Налице е драстично намаляване на държавната поръчка за обучение на студенти в традиционното за Стопанска академия ПН 3.8. Икономика – държавната поръчка е намаляла със 71% за уч. 2017/2018 г. в сравнение с уч. 2012/2013 г.

Таблица 1.2.6.1. Държавна поръчка за бакалаври в ПН 3.8. Икономика
в Стопанската академия

Уч. година	Брой
------------	------

2012/2013	2 278
2013/2014	2 264
2014/2015	2 240
2015/2016	2 240
2016/2017	1 213
2017/2018	660

- Броят на обучаваните студенти (държавна поръчка и платено обучение) в ПН 3.8. Икономика за същия период намалява с 35,5%, което означава, че Стопанска академия е намерила вътрешни механизми за частична компенсация на драстичното намаление на държавната поръчка, привличайки по-голям процент студенти в платена форма на обучение.

- Пазарният дял на Стопанска академия в обучението по ПН 3.8. Икономика намалява от 16,5% на 13, 8%.

- Обучението по ПН 3.8. Икономика притежава характеристиките, типични за продукти във фаза „спад“. За „закрепването“ му на пазара са подходящи стратегии на допълнителните инвестиции в продукта, стратегии на сътрудничеството, стратегии на налагане на лидерство спрямо пришълците в бранша, стратегии на приемане на неизбежния конфликт, свеждаща се до демонстриране и отстояване на собствените позиции пред конкурентите.

РАЗДЕЛ ВТОРИ. SWOT АНАЛИЗ НА ПН 3.8. ИКОНОМИКА В СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“

Анализът на външната и вътрешната среда на СА “Д. А. Ценов“ дава възможност да се очертаят благоприятните възможности, потенциалните заплахи, силните и слабите страни на Академията.

Описанието на външните благоприятни възможности и потенциални заплахи, както и на вътрешните силни и слаби страни на СА „Д. А. Ценов“ позволяват SWOT анализът да се задълбочи като се очертаят лостовете за развитие, ограниченията, рисковете и проблемите пред Академията в бъдеще.

От външните фактори преобладават потенциалните заплахи пред благоприятните възможности, а от вътрешните – силните страни пред слабите. Това означава, че външната среда, в която функционира Стопанска академия не е благоприятна. Това са фактори, които не са в обсега на възможностите за управленско въздействие от страна на Академията, но които трябва да бъдат отчитани и с които тя трябва да се съобразява при избора си на приоритети и цели на развитието. Същевременно, преобладаващите силни страни очертават добър конкурентен профил на Стопанска академия, на които тя трябва да се базира в бъдещото си развитие.

Таблица 2.1. Благоприятни възможности, потенциални заплахи, силни и слаби страни на ПН 3.8. Икономика в СА „Д. А. Ценов”

Благоприятни възможности	Потенциални заплахи
• Добра социална среда в града и региона, наличие на етническа и религиозна толерантност, липса на социални конфликти, липса на миграционен натиск, даващи възможност за обучение на студенти от различни етноси, религии и социална принадлежност; • Налице е засилен интерес към образование в Европа от страни извън ЕС. Демократичните процеси, протичащи в страните от бившия съветски блок, намиращи се извън Европа, дава възможност за привличане на студенти, желаещи да получат европейска диплома. Благоприятните демографски процеси в тези страни също са предпоставка за това; • Програмите „Еразъм” и „Еразъм+” дават възможност за увеличаване мобилността на преподавателите, студентите и административния персонал, за обмяна на опит, за внедряване на добри практики и разработване на съвместни проекти; • Нормативната база позволява развитието на дистанционно бакалавърско обучение, което е предпочитано от определена категория студенти, желаещи да учат и да работят едновременно; • Съществуват възможности за регистриране на едно или няколко издания на Стопанска академия в международните бази данни с импакт фактор като Web of Science и/или импакт ранг, като Scopus; • Управлението на проекти, което заема все по-голямо място в съвременния живот, изисква познания по икономика и управление, което е една добра ниша за реализация на	• Остаряла нормативна база и несигурна нормативна среда в областта на висшето образование; • Бързи промени на изискванията на пазара на труда към специалистите с висше образование; • Намаляване на нетния коефициент за записване в средно образование от 82,1% на 80,4%, както и в другите по-ниски степени на образование, което ще доведе до допълнително ограничаване на потенциалния брой на кандидат-студентите; • Намаляване нетният коефициент на записване на населението от 11-14 г. и от 15-18 г. в образователната система, като нарастване има само при населението на 19-23 г.; • Увеличава се броят на българските студенти, обучавани във висши училища извън България; • Не съществуват държавни изисквания за заемане на ръководни длъжности на ниско и средно ниво за притежаване на необходима квалификация по икономика; • Налице е трайна тенденция към намаляване броя на населението, понижаване на раждаемостта, увеличаване на смъртността, отрицателен естествен прираст и значителни миграционни потоци; • Висшето образование по икономика не е приоритетно за държавата; • Висшето образование все повече се концентрира предимно в столичния град и диспропорциите с останалите академични центрове се задълбочават; • Налице е ясно изразена тенденция студентите да предпочитат да учат в по-големите градове, които предоставят по-добри възможности за учене и работа, едновременно;

научните познания на преподавателския състав в практиката.	• Недобрата транспортна инфраструктура на областта и района затруднява мобилността на студентите, които предпочитат да живеят в родните си места и да пътуват към университетския град по-често, вместо да живеят постоянно в него; • По-ниските доходи на населението от областта и района са възпиращ фактор за редица потенциални студенти, които предпочитат да започнат работа веднага след завършване на средното си образование, вместо да продължат обучението си в бакалавърска и магистърска степен; • Продължаването на политиката на държавата висше образование по икономика да се осъществява от университети, традиционно специализирани в съвсем други области на висшето образование, засилва конкурентния натиск върху традиционните икономически вузове, към които спада и Стопанска академия; • Разкриването на нови висши училища с преподаване на икономика, при декларирана неприоритетност на тези области на висшето образование от страна на държавата, говори за липса на дългосрочна стратегия и също се отразява негативно на дейността на традиционните висши икономически училища; • Намалява държавната поръчка за студенти, обучавани в професионално направление 3.8. Икономика, както и на 16 докторски програми; • Липса на дългосрочна и устойчива политика в областта на научните изследвания и недостатъчното финансиране на НИРД.
Силни страни	Слаби страни
• Налице са конкурентни предимства на Академията (заемани челни места в рейтинга) по отношение на: удовлетвореността на студентите от учебния процес и учебната среда; участие на студентите в стажове и в	• Наблюдава системен спад в рейтинговата ѝ позиция през анализирания 5-годишен период – 2013-2017 година; • Неудовлетворено е представянето на Стопанска академия по отношение индекса на цитируемост по научна област (в

научноизследователска дейност; интензивност на обучението и преподаването; значимост на учебната среда за преподавателите; регионална значимост на висшето училище, значимост на реализацията за преподавателите; • Стопанска академия предлага по-голям брой специалности в ОКС „бакалавър”, ОКС „магистър” и ОНС „доктор” в сравнение с повечето конкурентни вузове; • Оценката от програмните акредитации, както и от институционалната акредитация на Стопанска академия се покачва; • По брой дипломирани студенти Стопанска академия е в челните позиции сред конкурентните висши училища; • Увеличава се международната мобилност на преподавателите и служителите; • Установени ползотворни партньорства с висши училища от страната и чужбина, както и с бизнес организации; • В Стопанска академия са изградени 80 клуба на възпитаниците на Академията (Алумни), които наброяват 3163 члена; • Високи оценки от институционалната и програмните акредитации на професионално направление 3.8. Икономика, както и на 14 докторски програми; • Разкрити са шест магистърски програми на английски език – „Бизнес аналитика”/„Business Analytics”, „Мениджмънт на туризма”/„Tourism Management”, „Хотелиерски мениджмънт”/„Hospitality Management”, „Управление на международни проекти”/„International Project Management”, „Счетоводство и одит”/„Accounting and Audit”, „Международен финансов мениджмънт”/„International Financial Management”; • Разкрити са 4 специалности в ОКС „бакалавър” в ПН 3.8. Икономика, предлагани на чужд език – „Finance, Banking and	Scopus и Web of Science, средния брой цитирания на документ в същите бази данни и на документите, цитирани поне веднъж в Scopus и Web of Science; • Недостатъчни са средствата за научноизследователска дейност на студент, в сравнение с другите конкурентни вузове; • Сравнително ниска е привлекателността на Стопанска академия за кандидат-студентите в региона и в областта; • Ниска е регионалната реализация на студентите; • Нисък е средния успех от дипломата за завършено средно образование, с която кандидат студентите постъпват в Академията; • Ниска е международната мобилност на студентите; • Малък е броят на обучаваните чуждестранни студенти; • Нисък е и рейтинга на Стопанска академия по показателя „Рейтинговите индикатори от група „Учебна среда”; • Оценката от последната институционална акредитация, макар и по-висока от предходната, не позволява предоставяне на франчайз на учебни планове и програми с университети от други държави; • Намалява приема на студенти в Стопанска академия; • Увеличава се броя на отстранените и прекъсналите студенти; • Недостатъчно публикации в издания, с импакт фактор (Web of Science) и/или импакт ранг (Scopus), което намалява рейтинговите показатели на Академията; • Липса на собствени издания, с импакт фактор (Web of Science) и/или импакт ранг (Scopus); • Въпреки предприетото оптимизиране на числеността на административния персонал той все още е преобладаващ спрямо академичния състав, като съотношението преподавателски/административен персонал е едно от най-
--	--

Insurance” (на английски език), „Економика и управление туризмом” (на руски език), „Стратегическое планирование в экономике” (на руски език), „Економика регионално развитие” (на руски език). - Разкрити са 3 образователни програми в ОКС „бакалавър” и една в ОКС „магистър” в ПН 3.8. Икономика, обучението по които се осъществява съвместно с чуждестранни висши училища: ОКС „бакалавър” – „Економика и управление туризмом” (съвместно с ISMA University, Рига, Латвия); „Стратегическое планирование в экономике” (съвместно с Ташкентския държавен икономически университет, Република Узбекистан); „Економика регионално развитие” (съвместно с Ташкентския държавен икономически университет, Република Узбекистан); ОКС „магистър” – „Международен финансов мениджмънт“ („International Financial Management” (съвместно с Донецкия национален университет „Васил Стус“, Виница, Украйна). Предприети са действия за стартиране на съвместни програми за обучение и с други чуждестранни висши училища: Познанския университет по икономика и бизнес (Познан, Полша); Киевския национален икономически университет „Вадим Хетман“ (Киев, Украйна); Университета във Фоджа (Фоджа, Италия); Университета в Ниш (Ниш, Сърбия). - Утвърдена е учебна документация и са разработени учебни курсове за дистанционна форма на обучение по 11 специалности в ОКС „бакалавър” от ПН 3.8. Икономика. - Предлага се обучение на английски и/или руски език по 10 акредитирани докторски програми в ПН 3.8. Икономика: „Маркетинг” – английски език; „Икономика и управление (туризъм)” – руски език; „Икономика и управление (индустрия)” – английски и руски език; „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (финанси)” – английски и	малките в страната; - Собствените приходи на Стопанска академия намаляват, поради намаляване броя на обучаваните студенти; - Изградената богата материална база на Стопанска академия не се използва пълноценно поради намаляване броя на студентите и поради промяна в предпочитанията им за начин на живот; - Липса на сериозни проекти с бизнес организации, на съвместни дружества с икономическа насоченост, на предоставени консултации и предлагани научни продукти за бизнеса; - Недостатъчна разпознаваемост на Стопанска академия в обществено-политическия живот, медиите и държавните институции.
--	---

руски език; „Политическа икономия” – руски език; „Приложение на изчислителната техника в икономиката” – английски и руски език; „Планиране” – английски и руски език; „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (контрол и анализ)” – английски и руски език; „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (счетоводство)” – английски и руски език; „Световно стопанство и МИО” – английски език; • Стопанска академия разполага с достатъчен ресурс – висококвалифицирани преподаватели, сграден и аудиторен фонд, добър имидж сред работодателите; • Сравнително висока публикационна активност; • Стопанска академия има 3 реферирани списания, рефериран Алманах „Научни изследвания“, Годишник и Библиотека „Стопански свят“, публикуваща монографични изследвания на преподавателския състав. Те са достатъчни за подпомагане научното израстване на авторите и осигуряват авторитетното присъствие на Академията в научното пространство; • Броят и съотношението между хабилитираните и нехабилитираните преподаватели осигурява нормалното протичане на учебния процес и непрекъснато възпроизводство на хабилитирания академичен състав • Намалява делът на нехабилитирания академичен състав на основен трудов договор без научна степен; • Оптимална възрастова структура на академичния състав на ОТД, която осигурява приемственост при обучението на студентите и е добър показател за водената кадрова политика по отношение на професионалната квалификация и академичната кариера на преподавателския състав на ОТД; • Организиран се специализирани курсове и обучения на академичния състав за повишаване професионалната	
--	--

квалификация и компетенции на преподавателския състав, както и се осигуряват условия за реализиране на мобилности с цел преподаване и обучение в чуждестранни висши училища, с които има установени партньорски взаимоотношения; • Редица преподаватели от Стопанска академия са лицензирани обучители, одитори, експерти, бизнес оценители и консултанти в редица публични и частни институции, организации, предприятия, в т.ч. ръководители, координатори и експерти по проекти, финансирани по оперативните програми на Европейския съюз; • Всички административно-управленски структури са осигурени от хабилитирани преподаватели на основен трудов договор; • СА „Д. А. Ценов” предоставя възможности за повишаване компетенциите на административния персонал като организира периодично обучения и осигурява условия за реализиране на краткосрочни мобилности в чуждестранни висши училища, с които има установени партньорски взаимоотношения; • Висшето училище провежда добра кадрова политика по отношение на професионалната квалификация и академичната кариера на преподавателския състав и на административния персонал на ОТД, в резултат на което Академията разполага с потенциал за поддържане на високо качество на учебно-преподавателската дейност и административното обслужване на обучаемите; • Стопанска академия „Д. А. Ценов“ е добре обезпечена с необходимата материална база, в т.ч. с аудитории, кабинети, офиси, центрове, лаборатории, компютри, мултимедийни устройства, спортни зали и площадки, общежития, студентски и преподавателски столове, ИТ системи и др.;	
---	--

• Академията изгражда и поддържа широка партньорска мрежа с работодатели, висши училища и научни организации от България и чужбина	
--	--

В тази ситуация на преобладаващи външни заплахи и вътрешни силни страни се препоръчва да се следват няколко основни стратегии, а именно:

1. Стратегия на изграждане на стратегически алианси – полагане на усилия за ползотворни партньорства с конкретна цел. Партньорствата от типа „рамков договор за сътрудничество“ са добри, но не са ориентирани към постигането на конкретни резултати. Партньорства с други университети могат да се търсят по посока на съвместни образователни програми, съвместни проекти, съвместни групи за натиск върху външни неблагоприятни фактори, защита на общи интереси и др.п. С бизнеса, с неправителствените организации и с държавните институции партньорството трябва да се търси по отношение на изграждане на spin-off и spin-out структури.

2. Диверсификация с цел защита пред външните заплахи. В системата на висшето образование това означава разкриване на нови, отговарящи на потребностите на пазара специалности, нови форми и методи за обучение, нови средства за привличане на студенти, отваряне към бизнеса и разработване на програми за обслужване на бизнеса, нови форми на сътрудничество с традиционни и нови партньори.

3. Реинженеринг на дейността, т.е. цялостно преосмисляне и пълно препроектиране на работните процеси за достигане на цялостни подобрения в основните показатели на Академията. При изпълнението на отделните дейности по реинженеринг на процесите и системите фокусът следва да бъде поставен върху създаването на ефективни предпоставки за постигане на исканите резултати.

4. Пренасочване на активите. Става дума както за финансови, така и за кадрови и материални активи. Тази стратегия се прилага след реинженеринга, така че да бъде сигурно, че активите ще обслужват оптимизираните процеси. Ако процесите не се оптимизират, финансовите и материални средства, както и усилията на персонала ще се разходват неефективно, за дейности, които не водят до желаните резултати.

За реализацията на тези стратегии са необходими няколко условия:

1. Подходящ „тон на върха“, т.е. разбиране, воля и последователност на ръководството за реализацията на приетите стратегии.

2. Колективна подкрепа от страна на трудовия колектив и синдикалните организации.

3. Външна подкрепа от страна на МОН и други заинтересовани институции.

Комбинацията между благоприятните възможности и силните страни очертават достовете за развитие на Стопанска академия. Видно е, че възможности, макар и малко, все пак съществуват и Стопанска академия притежава необходимите силни страни, за да ги реализира. Това са преди всичко възможностите за привличане на студенти от чужбина и разнообразяване на формите на обучение. Ориентирането на научната дейност на Академията към потребностите на практиката може да се разглежда като алтернативна възможност за привличане на допълнителни средства за НИРД.

Комбинацията между благоприятните възможности и слабите страни показват какви ще са ограниченията пред развитието на Академията, а това са: невъзможност за получаване на по-сериозна финансова подкрепа от държавата поради влошаване на рейтинга; невъзможност за реализиране на съвместни проекти с фирми, поради недостатъчно развити бизнес отношения с тях; невъзможност за осигуряване на необходимата обществена подкрепа от държавни институции поради недостатъчно ярко присъствие в обществено-политическия живот и лобиране.

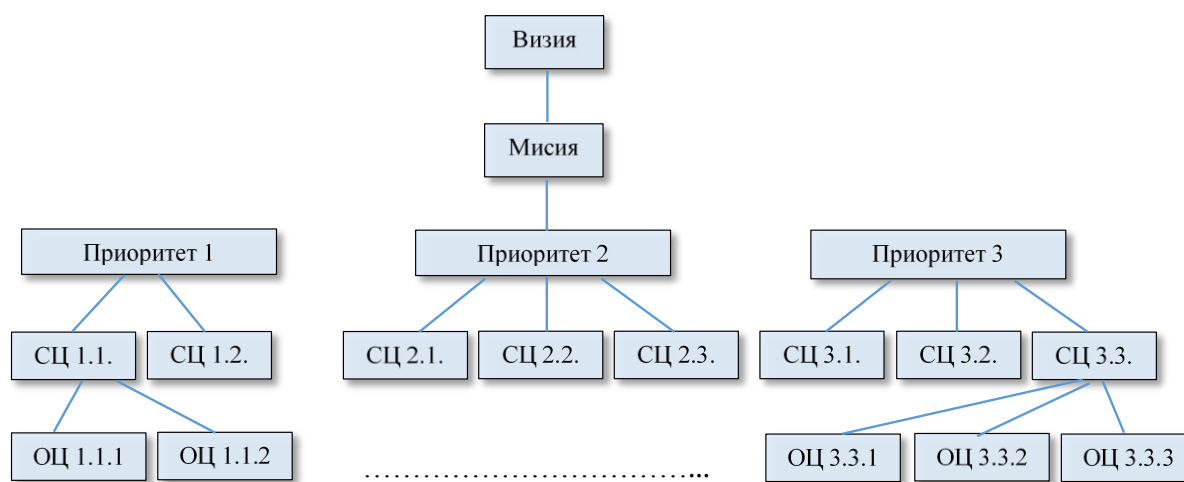
Рисковете, съпътстващи бъдещата дейност на Стопанска академия се откриват в комбинираното въздействие на външните заплахи и силните страни на Академията. Съществуват рискове тя да не може да разгърне своя потенциал при продължаващо влошаване на демографската ситуация, при продължаване политиката на negliжиране на икономическото образование, като ежегодно се намаляват бройките за държавния прием и в същото време не се поставят изисквания за съответната квалификация и образователен ценз пред служители в държавните институции, публичните организации, ръководителите на проекти, стопански ръководители и др. Продължаването на икономическото изоставане на Северния централен район, както и на Северозападния район, също крие рискове от намаляване привлекателността на СА „Д. А. Ценов“. Съществуват и рискове, свързани с настъпването на промени в нормативната уредба на висшето образование и на държавната политика в тази сфера, които не са в изгода на Стопанска академия.

Проблемите пред Стопанска академия в бъдеще се очертават при синергетичния ефект от въздействието на потенциалните заплахи и слабите страни. Като проблеми се очертават по-нататъшно спадане на рейтинга на Академията при непредприемане на необходимите оздравителни мерки, свързани с намаляване на разходите и увеличаване на приходите, на необходимите структурните промени и реинженеринг на работните процеси, на оптимизирането на структурата на персонала. Същите фактори биха влошили и финансовото състояние на Стопанска академия. „Затварянето“ на преподавателите в аудиториите и пренебрегването на сигналите, които идват от практиката, би лишило Стопанска академия от алтернативни приходи и по-сериозно присъствие в научния живот. Ако поне едно научно издание на СА „Д. А. Ценов“ не бъде включено в престижните международни база данни от рода на Web of Science, Scopus или Google Scholar това би се отразило негативно както на рейтинга на Академията, така и на научното израстване на преподавателите.

РАЗДЕЛ ТРЕТИ. ЦЕЛИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ПН 3.8. ИКОНОМИКА В СА „Д. А. ЦЕНОВ“

I. Приоритети за развитие на ПН 3.8. Икономика в Стопанската академия

Стратегическите и оперативните цели за развитие на ПН 3.8. Икономика в Стопанска академия, заложи в този раздел, са продиктувани от изводите, направени в стратегическия анализ, като са съобразени с визията и мисията на Висшето училище.

Легенда: СЦ – стратегическа цел; ОЦ – оперативна цел

Фигура 3.1.1. Йерархия на визията, мисията, стратегическите и оперативни цели

За постигане на желаната визия и реализиране на мисията на Стопанска академия, ръководството на Висшето училище поставя следните приоритети за развитие на ПН 3.8. Икономика:

ПРИОРИТЕТ 1. Превръщане на обучението в ПН 3.8. Икономика в СА „Д. А. Ценов“ в предпочитан избор за инвестиция в бъдещето.

ПРИОРИТЕТ 2. Утвърждаване на СА „Д. А. Ценов“ като лидер в научните изследвания в областта на икономиката.

ПРИОРИТЕТ 3. Въвеждане на модерни системи и методи за управление, адекватни на динамично променящата се среда.

II. Стратегически и оперативни цели за развитие на ПН 3.8. Икономика в Стопанската академия

Приоритетите за развитие на професионалното направление се реализират чрез поставянето на стратегически и оперативни цели.

Стратегически цели по Приоритет 1.

СЦ 1.1. Осигуряване на по-пълно съответствие между портфолиото от предлагани от Стопанска академия образователни продукти и изискванията на обучаемите и на практиката.

ОЦ 1.1.1. Перманентна актуализация на учебната документация и привеждането ѝ в съответствие с потребностите на практиката.

ОЦ 1.1.2. Търсене на допирни точки между образованието по икономика и други области на висше образование, вкл. чрез развиване на съвместни специалности с технически, медицински, военни, педагогически, аграрни и др. висши училища (напр. зелена енергетика, управление на инфраструктурни проекти, управление на биологични и на технически системи, здравен мениджмънт и пр.).

ОЦ 1.1.3. Предоставяне на цикъл лекции на специалисти от практиката.

ОЦ 1.1.4. Засилване на практическото обучение на студентите чрез провеждане на ежегодни стажове под прекия контрол на преподаватели и специалисти от практиката.

ОЦ 1.1.5. Промотиране на практическите ползи от обучението в ПН 3.8. Икономика пред административни структури от държавния апарат на изпълнителната власт, образователни, здравни, социални, културни институции, неправителствени организации и бизнеса.

ОЦ 1.1.6. Целево оферирание на бакалавърски специалности и магистърски и докторски програми в ПН 3.8. Икономика при преференциални условия за работещи в сферата на държавната администрация и големи бизнес организации.

ОЦ 1.1.7. Разработване на съвместни образователни продукти за учене през целия живот с Института по публична администрация към Министерски съвет на Р България и с партньорски браншови организации – КРИБ, БТПП и др.

ОЦ 1.1.8. Изграждане на стратегически партньорства за защита на интересите на старите висши училища с традиции в образованието в ПН 3.8. Икономика.

СЦ 1.2. Промяна в използваните образователни технологии и поетапно преминаване към реално електронно базирано обучение.

ОЦ 1.2.1. Промяна в организацията на учебния процес, позволяваща както по-голяма обективност на процеса по оценяване на резултатите на студентите, така и на реалния принос на преподавателите за повишаване на качеството на обучение

ОЦ 1.2.2. Развиване и обогатяване на електронните ресурси за обучение и улесняване достъпа на студенти и преподаватели до тях

ОЦ 1.2.3. Развиване и обогатяване на дистанционни електронни образователни продукти в областта на икономиката.

ОЦ 1.2.4. Прилагане на международните стандарти за академично образование за повишаване качеството на обучение на студентите

ОЦ 1.2.5. Изграждане на система за откриване и управление на потенциала на изявените студенти в различна форма на обучение с цел привличането им към обучение в докторски програми и научна дейност.

СЦ 1.3. Диверсифициране на образователните услуги, чрез застъпване на всички възможни форми - редовна, задочна, дистанционна, следдипломна, самостоятелна (за докторанти), изнесена и други разрешени от закона.

ОЦ 1.3.1. Акредитиране на дистанционна форма на обучение в ПН 3.8. Икономика в ОКС „бакалавър”

ОЦ 1.3.2. Привличане на по-голям брой чуждестранни студенти за обучение по икономика, като за целта се увеличи броят на специалностите, преподавани на чужд език.

ОЦ 1.3.3. Развиване на магистърски програми, които да запълват появили се потребности от кадри с определен образователен ценз по икономика в сферата на здравеопазването, социалните дейности, образованието, културата, околната среда, спорта и др.

ОЦ 1.3.4. Организиране на съвместни обучения с университети от други държави на принципа „2x2“ (две години обучение в чужд университет и две години в Стопанска академия).

ОЦ 1.3.5. Предоставяне на франчайз за обучение на студенти от чужди университети по специалности и учебни планове, разработени от Стопанска академия.

Стратегически цели по Приоритет 2.

СЦ 2.1. Превръщане на Академията в разпознаваем субект в националното и европейско научноизследователско пространство.

ОЦ 2.1.1. Създаване на предпоставки за увеличаване на публикациите на членове от академичния състав в издания с импакт фактор и импакт ранг.

ОЦ 2.1.2. Утвърждаване позицията на Академията като изследователски център с трансгранично значение в региона Долен Дунав.

ОЦ 2.1.3. Повишаване видимостта на публикуваните резултати от проведени научни изследвания и увеличаване на цитируемостта.

СЦ 2.2. Усъвършенстване на институционалната среда за повишаване качеството на научните изследвания в Академията.

ОЦ 2.2.1. Стимулиране участието на колективи от катедрите, както и на смесени колективи в проекти, финансирани от Хоризонт 2020, оперативните програми, ФНИ и други програми и фондове, предоставящи безвъзмездна финансова помощ.

ОЦ 2.2.2. Повишаване на изискванията за валоризиране на научните продукти на катедрите и засилване връзките им с практиката, водещи до конкретни научно-практически резултати.

СЦ 2.3. Подобряване на условията за системно привличане на външни ресурси за изпълнение на научноизследователски проекти.

ОЦ 2.3.1. Поддържане и разширяване на устойчиви връзки на Академията с бизнеса и публичния сектор и стремеж към по-висока приложимост на създадените научни продукти.

ОЦ 2.3.2. Активизиране на сътрудничеството на Академията с бизнеса и публичния сектор, чрез създаване на стратегически научни алианси, спин-оф и спин-аут структури.

ОЦ 2.3.3. Провеждане на целево ориентирана комуникационна политика на Академията в областта на научните изследвания за промотиране на резултатите от научноизследователската ѝ дейност сред обществеността и научните среди.

ОЦ 2.3.4. Активизиране на дейността по подготовка на институционални научноизследователски проекти, както и за изпълнение на публични и частни поръчки с научен и научно-приложен характер.

Стратегически цели по Приоритет 3.

СЦ 3.1. Реинженеринг на вътрешните работни процеси и тяхната оптимизация.

ОЦ 3.1.1. Облекчаване административното обслужване на кандидат-студентите и студентите, кариерното подпомагане и консултиране.

ОЦ 3.1.2. Оптимизиране на работните процеси от гледна точка на съкращаване на разходите и подобряване на резултатите.

ОЦ 3.1.3. Автоматизиране на работните процеси.

ОЦ 3.1.4. Усъвършенстване на вътрешната нормативна уредба в съответствие с оптимизацията на работните процеси.

ОЦ 3.1.5. Привеждане числеността и структурата на персонала в съответствие с намаления брой студенти и оптимизирани работни процеси.

ОЦ 3.1.6. Повишаване професионалната компетентност на академичния състав за осъществяване на модерна и ефективна образователната и научноизследователската дейност.

СЦ 3.2. Въвеждане на модерни системи за управление.

ОЦ 3.2.1. Поддържане на системата за управление на качеството ISO 9001 в съответствие със стандартите и нейното усъвършенстване.

ОЦ 3.2.2. Въвеждане на WEB-базирана система за финансово управление и контрол.

ОЦ 3.2.3. Изграждане на система за мониторинг и контрол на изпълнението на стратегическите програмни документи за развитие на Стопанска академия, както и на показателите и критериите на НАОА за институционална и програмна акредитация и за следакредитационно наблюдение и контрол.

ОЦ 3.2.4. Създаване на адекватна система за анализ, оценка и въздействие на факторите, водещи до снижаване на информационната сигурност.

ОЦ 3.2.5. Развитие на интегрираната информационна система за нуждите на процесите по акредитиране и сертифициране на Стопанска академия.

ОЦ 3.2.6. Внедряване на електронна деловодна система.

ОЦ 3.2.7. Разработване на концепция за електронно управление на Стопанска академия.

СЦ 3.3. Изграждане на стратегически партньорства с конкурентни и неконкурентни висши училища за подобряване на институционалната рамка на висшето образование, рейтинговата система и системата за акредитация на висшите училища.

ОЦ 3.3.1. Активно участие във всички надинституционални структури и форми за защита интересите на Стопанска академия.

ОЦ 3.3.2. Разкриване на минимум два нови изнесени центъра на Стопанска академия в градове от СЗР и СЦР.

ОЦ 3.3.3. Активно сътрудничество с УНСС и ИУ-Варна по отношение защита на интересите на старите икономически университети и създаване на Алианс „Бръшлянова лига на икономическите университети в България“.

ОЦ 3.3.4. Провеждане на национални форуми по ключови за висшите училища теми, с висок публичен отзвук и широко участие.

ОЦ 3.3.5. Разширяване контактите с университети от чужбина и обмен на добри практики.

СЦ 3.4. Модернизиране на материалната база.

ОЦ 3.4.1. Подобряване на екстериора и интериора на използвания сграден фонд.

ОЦ 3.4.2. Осъвременяване на техническото оборудване.

ОЦ 3.4.3. Подобряване достъпността на сградите от лица в неравностойно положение.

III. Механизъм за изпълнение, актуализиране, мониторинг и контрол на Стратегията

1. Изпълнение

Настоящата Стратегия за развитие на ПН 3.8. Икономика в Стопанска академия „Д. А. Ценов“ се реализира чрез ежегодно разработване на годишни програми за изпълнение. Всяка годишна програма съдържа конкретни мерки и дейности, индикативни срокове, размер и източници на финансиране, количествени и качествени индикатори за резултат, продукт и въздействие и отговорници, конкретизирани по факултети, катедри, центрове и други звена на Академията. Планираните мерки и дейности трябва пряко да кореспондират с поставените в тази Стратегия приоритети, стратегически и оперативни цели.

Индикаторите за въздействие са ориентирани към реализацията на визията и приоритетите. Индикаторите за резултат са привързани към стратегическите и оперативните цели в рамките на отделните приоритетни области. Индикаторите за продукт са свързани с отделните мерки и действия, предприети за изпълнение на настоящата Стратегия.

Разработването на всяка годишна програма се възлага от Ректора със заповед и предшества процеса по разработването на проектобюджета на Академията. Чрез нея се осигурява прилагането на програмен формат на бюджет.

Годишната оперативна програма се утвърждава с Решение на Академичния съвет.

2. Отчитане

Изпълнението на Стратегията се отчита чрез ежегодно изготвяне на годишен доклад. Докладът съдържа информация за реализираните конкретни мерки и дейности в отделните приоритети, стратегически и оперативни цели, разходените ресурси по източници на финансиране, постигнатите резултати измерени с количествени и качествени индикатори.

Разработването на годишния доклад за изпълнение на Стратегията за развитие се възлага със заповед на Ректора. Докладът се приема от Академичния съвет и се представят пред Общото събрание на Стопанска академия от Ректора в рамките на годишното отчитане на изпълнението на Мандатната програма.

3. Актуализация

Стратегията не е статичен документ. Тя може да бъде актуализирана по инициатива на Ректора и по препоръка на Академичния съвет. Възможните предпоставки за актуализация на документа са:

- При съществени промени в условията на средата, в която работи Стопанска академия.
- В резултат на промени в свързаното национално законодателство или в законодателството на ЕС.
- При съществени промени в секторни стратегии и програми, влияещи върху изпълнението на Стратегията.
- На основата на препоръки от мнозинството от членовете на Общото събрание.

При актуализацията следва да се анализира и оцени динамичното въздействие на външните и вътрешните фактори и условия върху развитието на ПН 3.8. Икономика в СА „Д. А. Ценов”, като на тази основа се разработи реалистична и адекватна стратегическа рамка и система за управление и изпълнение на целите на Стратегията до края на съответния период.

Изработването и приемането на актуализирания вариант на документа се извършва при условията и по реда за разработване и приемане Стратегията.

4. Мониторинг

Наблюдението върху изпълнението на Стратегията се осъществява текущо. Целта е да се открият своевременно отклонения в изпълнението на годишната оперативна програма и да се набележат коригиращи действия. Текущият мониторинг се осъществява чрез проверки на документи и посещение на място от Експерт „Вътрешен одит” към ЦКО или от друго длъжностно лице, определено със Заповед на Ректора. Резултатите от мониторинга и се оформят в доклад с констатации и препоръки, който се предоставя на Ректора.

5. Контрол

Ректорът, зам.-ректорите, деканите, Академичният съвет, Контролният съвет и Общото събрание са органите, които осъществяват пряк и опосредстван контрол върху изпълнението на стратегията.

В рамките на контролната функция отговорниците за планираните мерки и дейности изготвят справки, отчети, доклади и други документи при възлагане по преценка на Ректора и зам. ректорите.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Настоящата Стратегия е дългосрочен документ, който дава основата за формирането на секторните политики за развитие на Стопанска академия. Тя извежда приоритетните насоки за ресурсно обезпечаване постигането на набелязаните визия и мисия на висшето училище.

Стратегията може да бъде ефективен инструмент за управление и развитие единствено при активен обмен на идеи и координирани действия между всички заинтересовани страни. Стратегията е била обект на вътрешно институционално обсъждане на ниво катедри с академичния състав. Направените конкретни предложения, които имат резон към стратегическата част на настоящия документ са интегрирани в него.

Принципът на партньорство е водещ при разработването и изпълнението на Стратегията, като той се базира три основни компоненти: информиране, консултиране и вземане на съвместни решения.

Ректорът и Академичният съвет са органите, които осигуряват информация и публичност на тази Стратегия чрез избрани канали за комуникация.